

ÅRGANG 35 - NR. 1199 - MARTS 2008 - PRIS 49,50 KR.

NOTAT

om ligestilling

EU kræver mere ligestilling i Danmark

Sag på vej til Domstolen

Abortmodstandere i offensiven

Litauen diskuterer forbud

Kvinderne i Europa arbejder mere

– i de dårlige jobs

Kønskvotering er stadig kontroversiel

Norsk handlingsplan underkendt

NOTAT går i dybden og giver indsigt hver måned

TILBUD TIL NYE LÆSERE:

Få de første 2 numre for 29,50 kr.
og styr selv hvilke temanumre der ønskes.

www.notat.dk

Ekstra eksemplarer af dette og tidligere numre kan købes til undervisning eller møder. Send en e-mail til notat@notat.dk eller ring på tlf. 86 48 16 00 og få et tilbud.

Du kan nu styre dit abonnement helt selv. Ved at gå ind på www.notat.dk under Mit abonnement og taste dit kundenummer – kan du »pausere«, som vi kalder det. Du vælger bare at springe over, hvis kommende tema ikke interesserer dig, eller hvis du i en periode ikke har tid til NOTAT-læsning. Så forlænges dit abonnement bare. Mere fleksibelt kan det ikke være.

Hvis du flytter eller ønsker ændringer i dit abonnement, klares det også på hjemmesiden.

Styr selv dit abonnement på: www.notat.dk

Abonnementsservice:

NOTAT, Ved Søen 1, Jels, 6630 Rødding, tlf. 70 26 16 48

abonnement@notat.dk

Konto til abonnement: Reg. nr. 7990

Konto nr. 2031982

Priser på NOTAT:

Almindelig stykpris:

49,50 kr. ved betaling pr. nummer

45,50 kr. ved betaling for 3 numre = 136,50

43,25 kr. ved betaling for 6 numre = 259,50

41,25 kr. ved betaling for 12 numre = 495,-

Rabat stykpris for studerende og pensionister:

38,00 kr. ved betaling pr. nummer

35,00 kr. ved betaling for 3 numre = 105,-

33,00 kr. ved betaling for 6 numre = 198,-

31,00 kr. ved betaling for 12 numre = 372,-

Institutioner og foreninger stykpris:

68,00 kr. ved betaling for 6 numre = 408,-

66,00 kr. ved betaling for 12 numre = 792,-

Forside: FOTO: Scanpix

Redaktion: NOTAT, Christiansborg, 1240 København K.

redaktionen@notat.dk

I redaktionen: Åge Skovrind, Erling Böttcher (ansv.), Anders Rom Dahl, Staffan Dahllöf, Pelle Christy Geertsen, Kenneth Haar, Luise Pihl og Sven Skovmand. NOTAT udgives i samarbejde med ind/dem-gruppen i EU-parlamentet og EUD.

Regnskab, annoncer og ledelse:

NOTAT, Nordkystvejen 2 F, 8961 Allingåbro, tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk

CVR nr.: 18411008

ISSN: 1603-7480

»Danmark halter langt efter«	4
Interview med Britta Thomsen (S), medlem af EU-parlamentet	
»Et spørgsmål om magt«	5
Interview med Eva-Britt Svensson fra det svenske Vänsterpartiet	
EU kræver mere ligestilling i Danmark	6
Sag mod Danmark har kurs mod Domstolen	
Milepæle i EU på vejen til ligestilling	8
Fra Romtraktaten til »køreplan for ligestilling«	
EU's ligestillingsdirektiver	9
Det startede med ligelønsdirektivet i 1976. Nu 13 EU-love om ligestilling	
Lønforhøjelse skal lokke direktør til Vilnius	11
Ingen kvalificerede ansøgere til nyt Institut for Ligestilling	
Europas kvinder arbejder mere – i de dårlige jobs	12
Den seneste årsrapport om ligestilling viser at flere kvinder arbejder ude, men de arbejder ofte på deltid og til en lavere løn.	
Fra ord til handling	14
Det er meget forskelligt hvor langt de enkelte er nået	
Ministerier er ikke »flyveklare« endnu	15
Status over den første handlingsplan for ligestilling i regeringskontorerne	
»Resultatet er nedslående«	16
Ligestillingsforsker Karen Sjørup mener at indsatsen fra det officielle Danmark er til at overskue	
Kommunernes indsats for ligestilling	17
Ligestillingsredegørelsen 2008 giver alle kommuner points for deres indsats	
»Markedet skaber ikke ligestilling«	18
Interview med Drude Dahlerup, professor i statskundskab med speciale i kønsforskning	
Øjet i det høje	20
I Lissabontraktaten får kirker og religiøse organisationer for første gang en anerkendt plads i Unionens systemer	
Studehandel om forkvinden	21
Katolsk abortmodstander i spidsen for kvindeudvalget	
Dårligt nyt for polske kvinder	22
Donald Tusks regering er et tilbageskridt for ligestilling	
Abortmodstandere vejrer morgenluft	24
Snævert flertal i Litauen ved førstebehandling af lov om forbud	
Ingen tegn på udenlandsk interesse	25
Siden nytår tilbyder svenske hospitaler abort til udenlandske kvinder	
Ny lov bruges mindre end ventet	26
Portugal sagde ja til fri abort i folkeafstemning	
Færre aborter på verdensplan	27
Den største ændring er sket i Østeuropa	
Ingen særskilt støtte til kvindelige iværksættere	28
Norsk handlingsplan i strid med EU-retten	
Kønsvotering er kontroversiel	29
Modstridende domme gennem årene	
Siden sidst	30
Nyheder om emner i tidligere numre af NOTAT	
Test din viden	32
Ti spørgsmål om EU og ligestilling	

Er du feminist?

NETOP FORGANGNE ÅR 2007 var faktisk af EU udnævnt til at være "det europæiske år for lige muligheder for alle". De fleste opdagede det vist slet ikke, og for dem som gjorde, er det tid at gøre status. Så denne måneds udgave af NOTAT handler om lige muligheder og ligestilling mellem mænd og kvinder.

Vi begynder bladet med det eneste danske medlem af EU-Parlamentets kvindeudvalg, Britta Thomsen og den svenske næstformand for udvalget, Eva-Britt Svensson (side 4-5). Lige så uenige de er om EU's betydning for ligestilling, lige så fint illustrerer de at der nærmest går et jern-tæppe ned gennem Øresund imellem dansk og svensk debat om ligestilling.

Ved det seneste valg til det svenske parlament i efteråret 2006 stillede et nyt parti op, Feministisk Initiativ, hvis front-

figur var en karismatisk tidligere partileder for Vänsterpartiet. Partiet kom ikke ind i Riksdagen, men pustede de etablerede partier i nakken i valgkampen. Så meget at partier og partiledere stod i kø for at overtage de gode hensigter og erklære sig feministiske. Ja, selv den store hanbavian i flokken, den mangeårige statsminister Göran Persson erklærede: »Jeg har også altid været feminist!«.

Kunne man forestille sig den danske statsminister Anders Fogh Rasmussen sige »Jeg er også feminist?« Nej, vel.

Og hvad med dig selv: Er du feminist?

De fleste af os danskere bliver nok lidt fjerne i blikket, alt imens vi forsøger at skjule at vi måske ikke helt forstår spørgsmålet. For begrebet er bare ikke

en del af debatten i dette land. Det kommer vi nærmere ind på i interviewet med Drude Dahlerup, dansk-svensk professor med speciale i kønsforskning (side 18).

I det hele taget betyder kvinders stilling og kønspolitik noget temmelig forskelligt rundt om i Europa.

Nogle vil sikkert huske al den ballade der var, da EU-Parlamentets kvindeudvalg fik en konservativ katolsk abortmodstander som formand, for slet ikke at tale om Vatikanets stadige lobbyisme i forhold til EU's lovgivning (side 20).

I Polen lyder beskedene til kvindeorganisationerne at statsministeren skam ikke har tid til »nonsens og fiktive problemstillinger« (side 22).

Af alt dette kan vi konkludere: Hverken ligestillings-problemer, eller debatten herom, er et overstået kapitel. Hverken i Danmark eller i Europa. Ganske vist er mulighederne for mænd og kvinder på papiret de samme på de fleste områder. Men i praksis er arbejdet, lønnen, de huslige forpligtelser, den politiske deltagelse, og en masse andre ting, meget ulige. Vi behøver bare at slå op i EU's egne statistikker for at få det at vide.

Dette nummer af NOTAT beskriver ikke kun den aktuelle debat om ligestilling i EU og Danmark,

men også EU's handlinger – som vækker alt fra begejstring til hård kritik. Måske kan du ligefrem bruge dette nummer som en hjælp til at besvare spørgsmålet i overskriften. God feministisk læselyst!

Erling Böttcher
redaktør

Danmark halter langt efter

Britta Thomsen, valgt til EU-parlamentet for Socialdemokraterne i 2004. Medlem af Udvalget for Ligestilling og Kvinders Rettigheder.

»Kommissionen er den progressive kraft for ligestilling. EU er en kæmpegevinst for danske kvinder. Det er Danmark som halter efter,« siger Britta Thomsen, socialdemokratisk medlem af EU-Parlamentet.

EU GODT FOR KVINDER. Hvis man leder efter en EU-kritisk stemme om ligestilling må man hellere gå udenom den danske socialdemokrat Britta Thomsen.

»Danmark halter virkelig langt efter. Kvindefrigørelsen førte til en lige arbejdsfordeling i de danske hjem. Men udenfor privatsfæren; på arbejdsmarkedet, i politikken, i erhvervslivet har vi noget at lære, og EU har de nødvendige værktøjer,« siger hun.

En kæmpegevinst

Britta Thomsen mener at der findes rigtig mange love, og samfundsmæssige forhold i andre lande som Danmark kan lære af. Og at EU fungerer som formidler og katalysator.

»EU har skrevet ligestilling ind som en målsætning på alle politikområder. Lovgivningen er der. Problemet er at lovgivningen simpelt hen er underimplementeret i Danmark. Det danske arbejdsmarked er et af de mest kønsopdelte i Europa. Forskellen mellem kvinders og mænds løn er jo ikke blevet udjævnet. Den er steget fra 15 til 18 procent.«

Hvorfor?

»Der er en helt specifik dansk historie med en kvindebevægelse som var rettet mod privatsfæren. Jeg har set undersøgelser som viser at danske mænd er de mest aktive mænd i hjemmene. Og man kan høre børn sige at hjemme hos dem er det mor der bestemmer. Men så er ligestillingen heller ikke en sag man taler om udenfor hjemmet.«

Fysik og røde negle

Hvorfor læser f.eks. danske kvinder ikke fysik?

»Det gør kvinder i Portugal. Jeg har ikke et klart bud, men tror det hænger sammen med hvordan man definerer kvindelighed. I andre lande kan en kvinde være fysiker og gå med høje hæle og have røde negle. I Europa hænger man sig ikke så meget i påklædningen som vi gør i Danmark. Men det er jo heller ikke noget vi forsker i. Vi siger at det med ligestilling ikke er et problem.«

Hvorfor siger ingen andre det samme som dig?

»De har ikke den viden som jeg har fået om forholdene i Europa. Man ved ikke hvordan lovgivningen ser ud. Hvis en fransk arbejdsformidler for eksempel accepterer kun at formidle hvide praktikanter eller lærlinge til en arbejdsgiver, så bliver han straffet! I Danmark kan man derimod slippe af sted med at efterkomme den slags ønsker. Der findes EU-lovgivning om ligestilling som man bare kan gå i gang med at implementere. Jeg elsker EU, blandt andet af den grund.«

Kvindelige fingeraftryk

Andre beskriver holdningen til ligestilling i EU som håbløs, og at parlamentet er blevet domineret af stærke katolske standpunkter?

»Det er rigtigt at den katolske kirke lobbyer meget, og at Vatikanet er blevet meget aggressivt.«

»Men der er også nogle virkelige hardcore feminister i Parlamentet som jeg har lært meget af. Den danske Jantelov er noget som gælder mest for kvinder. Dernede er man gode til at hjælpe hinanden frem. Kvinder i Parlamentet er virkelig med til at sætte nogle tydelige fingeraftryk,« siger Britta Thomsen. ♦

Mange ord, mindre handling og sågar udtalt modstand. Eva-Britt Svensson, næstformand i EU-Parlamentets kvindeudvalg, synes hun arbejder i modvind.

EU SKIDT FOR KVINDER. Hvis man søger en fortaler for EU som redskab for ligestilling er Eva-Britt Svensson et rigtigt dårligt bud.

»Med det pres vi har fra den katolske kirke, så er det stort set umuligt at få gennemført noget positivt i Parlamentet. Det er jeg nødt til at sige. Vi havde en høring forleden dag med argumenter som selv de værste kristne abortmodstandere fra 1960'erne og 1970'erne ikke ville have brugt. Så frygteligt er det,« siger hun.

Opinion og høringer

»Man kan bruge EU-Parlamentet som en platform til at skabe en opinion, og man kan bruge EU's ressourcer til at arrangere høringer. Men man skal ikke tro at man kan få vedtaget noget. Selv de mest beskedne forslag kommer ikke igennem,« siger hun, og tager et eksempel:

»Jeg foreslog et tilbud om uddannelse i ligestillingsspørgsmål for parlamentets medlemmer i næste mandatperiode. Altså ikke noget med tvang, kun en mulighed – meget beskedent. Men jeg tror ikke vi var mere end 30-40 der stemte for, ud af 785.«

»Der er masser af smukke ord som ikke er forpligtende, og så standser det der.«

Direktivet om ligeløn?

»Jamen, det er 35 år gammelt! Og i nogle lande er forskellene øget. Hvis vi ikke havde haft det direktiv, havde nationalstaterne og kvindeorganisationerne nok taget det op, uanset om der findes en overstatslig lov. I Sverige fandtes der jo ikke et direktiv, det skete fordi der fandtes en vilje.«

Rapportvang

Hvis du skulle lave en dagsorden for et EU-formandskab?

»Jeg ønsker ikke flere overstatslige beslutninger, men man kan lægge meget mere kraft i formandskabets arbejde med medlemslandene. Det skulle være en selvfølge at man der ser på de politiske spørgsmål i et kønsperspektiv.«

»I forbindelse med euroen og stabilitetspagten bliver medlemslandene vurderet på hvordan de lever op til målene. Men hvorfor kræver det slovenske formandskab og Kommissionen ikke at man også rapporterer om arbejdet mod prostitution, for ligeløn og for en bedre politisk repræsentation for kvinder? Det ville skabe øget pres og mere debat.

Ord og virkelighed

Der skal altså ikke være bindende krav om at

Eva-Britt Svensson, valgt til EU-parlamentet for det svenske Vensterpartiet i 2004. Næstformand i Udvalget for Ligestilling og Kvinders Rettigheder.

Et spørgsmål om magt

medlemslandene skal gennemføre det ene eller andet?

»Nej, det er faktisk ikke EU's opgave. Men når man har sat sig nogle fælles mål, så må man kunne kræve en redegørelse for hvordan der arbejdes for at nå målene i medlemslandene.«

»Det værste med ligestillingsspørgsmål er at man hele tiden bliver mødt med mange fine ord, men at virkelighed er så totalt anderledes. Og det bliver enormt frustrerende.«

»Når det handler om kvinders rettighe-

der, så handler det til syvende og sidst om magt. Det handler om magt over politiske beslutninger, om magten over sin egen krop og over sin egen seksualitet. Det er stadig så kontroversielt.«

»Efter parlamentsvalget i 2009 slipper vi måske for de allerværste fundamentalister fra Polen. Men mest af alt håber jeg at medlemslandene selv tager ansvar og lægger pres på. Ellers sker der ikke noget,« siger Eva-Britt Svensson. ♦

Løngabet vokser

Gabet mellem danske mænd og kvinders timeløn er blevet større, siden den nuværende regering trådte til. Lønforskellen er steget fra 15 til 18 procent fra 2000 til 2005 og faktisk er den nu større end den generelle lønforskel mellem mænd og kvinder i resten af EU.

Den store lønforskel mellem mænd og kvinder skyldes til dels det kønsopdelte arbejdsmarked, og at mænd stadig er bedre uddannede end kvinder – selv om det nu ændrer sig for de unge generationer.

»Men for de sidste 7–8 procent ved vi ikke hvad lønforskellen skyldes,« siger ligestillingskonsulent i LO, Jette Lykke Jensen.

For at kunne finde ud af det efterlyser hun kønsopdelte statistikker, så der bliver gennemsigthed om lønnen. Da VK-regeringen trådte til i 2001 var en ny lov om kønsopdelte lønstatistikker netop vedtaget, men ikke endnu trådt i kraft. Regeringen annullerede loven og vedtog i stedet en mindre vidtgående lov. Og den er ikke god nok, mener Jette Lykke Jensen:

»Loven gælder kun de store virksomheder, og der er ikke gennemsigthed om den enkelte virksomheds lønninger. Vi har en fornemmelse af at løngabet gemmer sig på de små og mellemstore arbejdspladser, og den nærliggende forklaring er jo at der foregår en form for diskrimination, men vi mangler simpelthen redskaber til at analysere det på virksomhedsniveau,« siger hun.

EU kræver mere ligestilling i Danmark

Sag mod Danmark har kurs mod EU-domstolen.

KLAGE. 2007 var udråbt til året for lige muligheder af EU, og en af Kommissionens måder at markere den begivenhed på var at sende et festfyrværkeri af klager over medlemslandenes lemfældige forhold til EU-reglerne om ligestilling mellem kønnene. Omtrent halvdelen af de 27 medlemslande er på anklagebænken, herunder Danmark. Danmark modtog en klage den 21. marts 2007 med en lang række punkter som den danske regering alle har afvist. Men Kommissionen holder fast, og Danmark kan derfor blive slæbt for EU-domstolen om kort tid.

De to væsentligste klagepunkter handler om at Danmark ikke har en uafhængig institution som kan fremme ligestilling, og at regeringen ikke gør nok for at fremme »social dialog« om ligestilling på arbejdspladserne. Klagerne fra Kom-

missionen kan få en positiv effekt, mener en ekspert i fagbevægelsen.

Lukkede videnscenter

Eksperten er Byrial Bjørst, faglig sekretær i Teknisk Landsforbund som er en del af LO. Han har skrevet en ph.d.-afhandling om ligeløn, og har et mangeårigt engagement i ligestillingsarbejdet på bagen. Sagen mod Danmark overrasker ham ikke spor. I juni 2006, da EU havde sammenskrevet flere direktiver til ét ligestillingsdirektiv, vurderede han at der kunne komme sager mod Danmark af netop den karakter som nu tegner sig. Han og flere faglige organisationer, herunder 3F, ser det som en mulighed for et tøbrud oven på en lang vinter:

»Vi havde et Ligestillingsråd en gang. Det er væk. Og vi havde et Videnscenter for Ligestilling. Det lukkede regeringen

EU mener ikke at Danmark har en uafhængig institution for ligestilling, eller at regeringen gør nok for at fremme "social dialog" om ligestilling på arbejdspladserne.

da den kom til i 2001. Siden da har der ikke været noget,« siger Byrial Bjørst. Men med Kommissionens klage kan Danmark blive tvunget til at oprette en institution som skal overvåge ligestillingen mellem kønnene, tage sager op, udgive rapporter, og støtte ofre for diskrimination.

Færøerne er bedre

Han giver ikke meget for den danske regerings svar til Kommissionen på dette spørgsmål. Regeringen gør gældende at menneskerettighedscenteret nu og da beskæftiger sig med ligestilling, og at organisationer som KVINFO bedriver oplysningsarbejde om ligestilling. Heller ikke Ligestillingsrådet mener han opfylder kravene i direktivet. Rådet kan ikke i tilstrækkeligt omfang hjælpe de mennesker som har været udsat for diskrimination, og kan ikke tage sager op af egen drift, påpeger han. Rådet, mener han, er snarere »en undskyldning« for ikke at

gennemføre EU-reglerne ordentligt. Det er en helt anden type institution der kræves i direktivet, mener han.

»Færøerne har det bedre end os. I modsætning til Færøerne har vi ikke en institution der har reel betydning, og som løbende sætter ligestilling på dagsordenen. Derfor bliver der fulgt mindre op på det. Hvis vi ikke havde noget konkurrencetilsyn, ville der blive diskuteret mindre konkurrence, hvis vi ikke havde et center for menneskerettigheder, ville der ikke være så meget debat om menneskerettigheder. Vi har ikke en statslig organisation som ubønhørligt følger ligestillingen og sætter den på dagsordenen.«

Social dialog om ligeløn

Det andet store område i Kommissionens klage handler om at medlemslandenes regeringer skal »tilskynde til dialog« med private organisationer som har en »legitim interesse« i at arbejde for ligestilling. Det forstår Byrial Bjørst først og fremmest som en opfordring til social dialog om ligestilling mellem arbejdsmarkedets parter, og det ser han et stort behov for.

For i Danmark er det gået den gale vej på arbejdsmarkedet. EU's statistik for perioden 2000-2005 viser, at løngabet i Danmark mellem kønnene er steget med tre procentpoint, fra 15 til 18 procent. Det er højere end gabet i det øvrige EU, som anslås at være 15 procent.

Det gab skal lukkes, mener Byrial Bjørst, men han mener ikke arbejdsmarkedets parter kan løfte opgaven alene. Der må en hjælpende hånd til fra regeringen, og han håber på at EU-sagen kan bane vejen for at ligeløn og ligestilling skrives ind i de danske overenskomster. Ikke ved et lovkrav, men alene ved at regeringen presses til at trække i arbejdstøjet. Og det er ikke svært for regeringen at gøre en forskel.

Staten må gå foran

»Staten er jo også selv part. Den er en del af arbejdsmarkedet og sidder midt i nogle forhandlinger lige nu. Staten burde

I modsætning til Færøerne har vi ikke en institution der har reel betydning, og som løbende sætter ligestilling på dagsordenen, siger Byrial Bjørst, faglig sekretær i Teknisk Landsforbund.

Foto: Thorkild Amdi Christensen

starte med at tilskynde sig selv til at disse regler blev indført.«

Han henviser til en sag om diskrimination som FOA og 3F kørte ved Arbejdsretten mod Finansministeriet i 2005. Fagbevægelsen tabte sagen fordi overenskomsten ikke rummede et ligelønsprincip. Med EU-sagen håber Byrial Bjørst at den statslige pibe kan få en anden lyd, og at staten vil gå foran med indførelse af ligeløn i overenskomsterne. Og hvis regeringen vil tilskynde til at overenskomsterne på det private område følger efter, så vil det også ske, mener han.

»Det ville gøre en forskel. De skal ikke gribe ind i overenskomsterne, men hvis de bare tilskynder til at ligeløn skrives ind i overenskomsterne, så vil det også ske,« vurderer han.

»Arbejdstagersiden er i hvert fald indstillet på det.«

Sidste chance

Oven på Kommissionens klage til den danske regering i marts 2007 svarede regeringen tilbage i juli. Det blev efterfølgende klart at Kommissionen ikke accepterede den danske regerings svar. I den kommende tid skal parterne mødes på den danske regerings initiativ. Det er sidste chance inden Kommissionen endeligt skal tage stilling til om sagen skal overdrages til EU-domstolen. ♦

Milepæle i dansk ligestillingspolitik

1899: Gifte kvinder bliver myndige.

Mandens rådighed over fælleseje indskrænkes.

1908: Kvinder får stemmeret til kommunalvalg.

1915: Kvinder får stemmeret til Landsting og Folketing.

1919: Lov om ligeløn for alle offentligt ansatte.

1924: Danmarks første kvindelige minister. (Nina Bang)

1967: P-pillen frigives.

1973: Lov om fri abort. Ligeløn indføres i overenskomsten mellem LO og DA.

1975: Ligestillingsrådet oprettes.

1976: Lov om ligeløn.

Lov om ligebehandling fra 1978.

1983: Sambeskatning ophæves. Den gifte kvinde bliver skattemæssigt ligestillet.

1999: Kvindelige studerende i overtal på universiteterne. Første ligestillingsminister i Danmark. (Jytte Andersen)

2000: Ny lov om ligestillingsarbejdets organisering.

2002: Barselsorlov forlænges til 52 uger, 20 uger mere end tidligere. Kun to uger er reserveret særskilt til faderen, trods voksende krav om dette.

Milepæle i EU på vejen til ligestilling

Fra Rom-traktaten (1957) til Amsterdam (1998)

I 1957 skrev seks lande under på Rom-traktaten og dannede det Europæiske Fællesmarked – forløberen for det nuværende EU med 27 medlemslande. På dette tidspunkt havde Frankrig som det eneste land en lov om ligeløn mellem mænd og kvinder.

Franskmændene frygtede at det ville stille dem dårligere i konkurrencen. Det var baggrunden for artikel 119 i Rom-traktaten, som pålægger medlemslandene at »sikre og fastholde princippet om, at mænd og kvinder skal have samme løn for det samme arbejde«. Ligestilling var altså i starten bestemt af hensynet til den fri markeds konkurrence. Gennem de efterfølgende fem årtier er

ligestilling mellem kønnene i stigende grad blevet et mål i EU. I 1998 indskrev man for første gang med Amsterdam-traktaten en politisk målsætning om ligestilling (artikel 2 og 3). Traktaten åbner for »foranstaltninger, der tager sigte på at indføre specifikke fordele« for det underrepræsenterede køn, altså positiv særbehandling.

Direktiver om ligeløn og ligebehandling (1975-76)

Ligelønsdirektivet fra 1975 præciserede at kvinder og mænd skal have samme løn for samme arbejde – med den vigtige tilføjelse: arbejde af samme værdi. Året efter kom direktivet om ligebehandling som forbyder diskrimination i forhold til efteruddannelse, ad-

gang til arbejde, social sikring m.v. I alt har EU vedtaget 13 ligestillingsdirektiver (se overfor) som har tvunget medlemslandene til at vedtage love mod kønsdiskrimination. Navnlig i 1990'erne kom der direktiver på nye områder. Ligeløns- og ligebehandlingsdirektiverne i 1970'erne tvang Danmark til at lovgive på dette område, som ellers var startet med indførelsen af bestemmelser om ligeløn i de kollektive overenskomster efter stærkt pres fra kvinderne i fagbevægelsen og fra kvindebevægelsen. Dermed blev

kampen for ligeløn i stigende grad retsliggjort og en sag for domstolene.

EU-domstolen definerer og udvikler lovene

I 1976 afgjorde EU's Domstol en sag til fordel for den belgi-

EU's ligestillingsdirektiver:

- Ligelønsdirektivet (1975)
- Ligebehandlingsdirektivet (1976)
- Socialsikringsdirektivet (1978)
- Pensionsdirektivet (1986)
- Direktivet om lighed i selvstændig virksomhed (1986)
- Graviditetsdirektivet (1992)
- Forældreorlovsdirektivet (1996)
- Bevisbyrdedirektivet (1997)
- Deltidsdirektivet (1997)
- Beskæftigelsesdirektivet (2000)
- Ligebehandlingsdirektivet (revision af 1976-direktiv) (2002)
- Direktiv vedr. adgang til og levering af varer og tjenesteydelser (2004)
- Ligestillingsdirektiv (sammenskrivning/udvidelse af tidligere direktiver) (2006)

ske stewardesse Gabrielle Defrenne. Hun protesterede mod at skulle gå på pension allerede som 40-årig, mens mandlige kolleger kunne fortsætte 15 år længere. Desuden fik mændene højere løn og bedre pension. Domstolen slog fast at traktatens artikel om ligestilling har direkte virkning. Med andre ord: Enhver kvinde i et EU-medlemsland kunne fra nu af støtte sig til traktatens bestemmelser om ligestilling. Det er sket i en lang række tilfælde hvor fagforeninger har ført sager til Domstolen. En række direktiver er udformet på baggrund af afgørelser ved EU's Domstol. Et eksempel er Danfoss-dommen fra 1992 som fastslog princippet om omvendt bevisbyrde, dvs. at arbejdsgiveren – og ikke kvinden – skal bevise at der ikke er sket en forskelsbehandling på grund af køn.

Den samlede ligestillings-

lovgivning er markant forskellig i EU's medlemslande, og har forskellig historie. Men EU-domstolen afgør nu i sidste instans tvister vedr. det meste af ligestillingslovgivningen i medlemsstaterne.

Handlingsprogrammer for ligestilling (fra 1982)

Handlingsprogrammer for oplysning,

støtte og inspiration til fremme af ligestilling har siden 1982 beskrevet EU's indsats og dannet rammen for finansiel støtte til et hav af projekter. Gradvist blev fokus udvidet til at handle om familieforpligtelser og målsætninger inden for uddannelse, nye teknologier, børnepasning, graviditet og sex-chikane. På disse områder anbefalede man forskellige former for positiv særbehandling.

I 1990'erne kom der flere og dyrere programmer, kvindeorganisationer dannede lobby-netværk, og ligestillingspolitikken fik kraftig inspiration fra FN's kvindekongress i Beijing i 1995. Konferencen vedtog et aktionsprogram på 12 områder og slog til lyd for at ligestilling skal indarbejdes i al politik og planlægning (gender mainstreaming). Optagelsen af Sverige, Finland og Østrig i 1995 fremmede fokus på ligestilling.

Selve lovgivningen drejede sig fortsat om forskelsbehandling i relation til arbejdsmarkedet. I EU's egen selvforståelse

se er direktivet fra 2004 om lige adgang til varer og tjenesteydelser (vedrører især forsikring og pension) det første hvor EU's ligestillingslovgivning bevæger sig ud over beskæftigelsesforhold.

Lissabon-strategien (2000)

Regeringscheferne enes på deres topmøde i Portugal om en strategi for at gøre EU til den mest konkurrencedygtige økonomi i verden i 2010. Det skal især ske ved reformer og liberaliseringer, der fremmer økonomisk vækst, herunder satsning på teknologisk udvikling, uddannelse og jobskabelse. Et vigtigt element i strategien er at få flere ud på arbejdsmarkedet, bl.a. skal andelen af kvinder på arbejdsmarkedet i perioden 2000-2010 stige fra 53,7 til 60 procent. I den seneste statistik for 2006 var andelen steget til 57,2 procent.

Selv om strategien både har en økonomisk, en social og en miljømæssig dimension, kritiseres den fra flere sider for at ignorere eller ligefrem modarbejde kampen for ligestilling, fordi den mest fokuserer på økonomisk vækst og et fleksibelt arbejdsmarked.

Ligestilling på alle områder (gender mainstreaming)

Fra slutningen af 1990'erne bliver det officielle politik i FN, Europarådet, EU og medlemsstaterne at et ligestillings-perspektiv i princippet skal indarbejdes på alle politikområder, både i planlægningen, politikformuleringer og iværksættelsen, såkaldt gender mainstreaming. Særlige tiltag er dog fortsat et supplement til strategien. Gender mainstreaming eller med et andet ord, ligestillings-integrering, siger i sig selv ikke noget om hvilken type ligestillingspolitik der skal føres. I EU forsøges strategien gennemført ikke gennem fælles lovgivning, men ved at medlemslandene og EU-Kommissionen sætter pejlemærker og holder møder hvor man måler hinandens resultater og udveksler erfaringer, men uden at forpligte sig juridisk.

EU-Kommissionens seneste køreplan for perioden 2006-2010 beskriver seks prioriterede indsatsområder: økonomisk uafhængighed; forening af privatliv og arbejdsliv; ligelig deltagelse i beslutningsprocessen; udryddelse af alle former for kønsbestemt vold; udryddelse af fastlåste kønsrollemønstre; fremme af ligestilling i udviklingspolitik.

I 2008 skal der oprettes et nyt Institut for Ligestilling i Vilnius, Litauen. Instituttet skal samle data og ekspertise og bistå EU's institutioner og medlemslandene med at gennemføre ligestilling. ♦

Køreplan for ligestilling

Dette skal EU virke for:

- Økonomisk uafhængighed – herunder afskaffe kønsbestemte lønforskelle
- Forening af arbejdsliv og privatliv
- Ligelig deltagelse i beslutningsprocesser
- Udryddelse af kønsbestemt vold
- Udryddelse af fastlåste kønsrollemønstre (stereotyper)
- Fremme af ligestilling (gender mainstreaming) i EU's politikker overfor tredjelande og udviklingspolitikken.

Køreplanen er et udtryk for Kommissionens hensigter. Den blev vedtaget af Kommissionen i 2006 og skal gælde til og med 2010.

Lønforhøjelse skal lokke direktør til Vilnius

**EU's Institut for Ligestilling bliver mindst et år forsinket.
Kommissionen fandt ingen kvalificerede ansøgere.**

LIGESTILLINGS-INSTITUTTET. Det skulle fungere fra den 19. januar i år. Men indtil nu er der hverken fundet lokaler eller ansat så meget som en eneste medarbejder.

EU-Kommissionen fremhæver oprettelsen af et institut for ligestilling som et stort fremskridt. Men over et år efter beslutningen om at oprette det er der endnu ikke ansat en direktør. Og uden direktør ingen medarbejdere. Stillingen havde ansøgningsfrist 4. juni 2007, men Kommissionen mente ikke at der var tilstrækkeligt med kvalificerede ansøgere. Hvor mange der havde søgt, og hvor mange af dem der var kvalificerede, oplyser Kommissionen af princip ikke noget om, lyder beskeden fra Katharina von Schnurbein, talskvinde for den tjekkiske socialkommissær Vladimir Spidla.

30 medarbejdere i 2013

Instituttet skal hjælpe med til at fremme ligestilling mellem mænd og kvinder på

alle områder af EU's politik og i medlemslandenes praksis. Det skal ske ved at indsamle og formidle information og erfaringer, og dermed også skabe øget bevidsthed om kønsmæssig ligestilling og bekæmpe diskrimination. Til instituttet skal knyttes et forum af ligestillingseksperter fra medlemslandene. Instituttet skulle starte med 15 ansatte i 2007 og vokse til 30 medarbejdere i 2013. For perioden 2007-2013 er der afsat næsten 400 millioner kroner.

Instituttet skal ligge i Litauens hovedstad Vilnius. Og netop placeringen i udkanten af Europa kan ifølge den danske EU-parlamentariker Britta Thomsen være en forklaring på at der ikke er kommet ansøgere nok. Placeringen af instituttet blev handlet af mellem regeringslederne på topmødet i december 2006. Ingen andre institutter er placeret i de baltiske lande, mens for eksempel miljøagenturet ligger i København, fødevareagenturet i Parma og medicinalagenturet i London.

Lønforhøjelse

I midten af februar var stillingen som direktør i Vilnius endnu ikke genopslået, men det vil ske meget snart, oplyser departementschef Vibeke Abel i Beskæftigelsesministeriet.

Hun er en af de 19 personer som er udpeget til instituttets bestyrelse. Det er bestyrelsen som i sidste ende skal ansætte direktøren. Vibeke Abels gæt er, at det tidligst kan ske i slutningen af 2008 på grund af det »meget grundige ansættelsessystem«. For at tiltrække flere ansøgere har Kommissionen besluttet at opgradere stillingen en lønramme. Direktøren vil dermed få en basisløn på cirka 93.000 skattefri kroner om måneden (hvortil kommer en række tillæg). Direktørlønne i de andre, men noget større EU-institutter, ligger på samme niveau.

Bestyrelsen holdt sit andet møde i Vilnius i starten af februar hvor man bl.a. kiggede på egnede bygninger til instituttet. De bedste lokaler ligger ifølge Vibeke Abel i et tidligere stormagasin i byens centrum, men det vil kræve en stor ombygning før de kan tages i brug. Så også af den grund må vi vente lidt endnu. ♦

ÅRSRAPPORTEN. Andelen af kvinder på arbejdsmarkedet bliver større i EU's medlemslande. Men det er stadig mændene der sidder på de bedste jobs.

Det er hovedbudskabet i den seneste redegørelse fra EU-Kommissionen. Siden 2004 har den udgivet en årlig rapport om hvordan det går med ligestillingen mellem kvinder og mænd i EU's medlemslande.

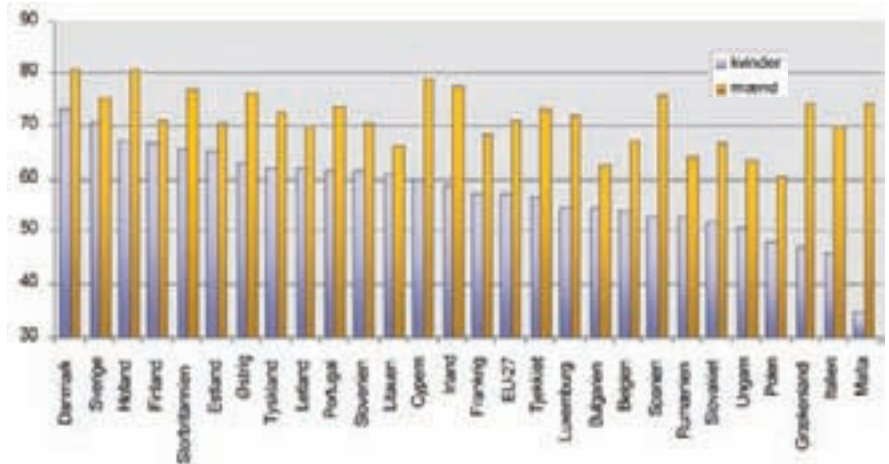
»Selv om de er bedre uddannede, så er kvindernes karriereforløb kortere, langsommere og mindre vellønnet: Det står klart at vi må gøre mere for at drage fuld nytte af arbejdskraftens produktive potentiale,« sagde Vladimir Spidla, kommissær for sociale anliggender – og ligestilling, da rapporten blev offentliggjort i januar 2008. De nye tal viser at 57,2 procent af kvinderne arbejder uden for hjemmet. Kvinderne har sat sig på 7,5 millioner af de 12 millioner nye jobs oprettet siden 2000. Dermed er EU's målsætning om at 60 procent af kvinderne skal være på arbejdsmarkedet 2010, inden for rækkevidde. Danmark ligger på en flot førsteplads. Hele 73,4 procent af de danske kvinder arbejder ude.

De dårlige jobs

Kvindernes beskæftigelse ligger stadig et godt stykke under mændene, men forskellen er blevet markant mindre. På fem år er forskellen indsnævret fra 16,6 til 14,4 procentpoint.

Men alligevel er begejstringen til at overskue hos EU-kommissærerne. Kvindernes timeløn er nemlig i gennemsnit 15 procent mindre end mændenes, og det er kun et procentpoint bedre end i 2000. Siden 2003 er der ikke sket frem-

Erhvervsfrekvensen for mænd og kvinder i 2006. De lande hvor flest kvinder er på arbejdsmarkedet, står længst til venstre, og her ligger Danmark i top. Tallene viser imidlertid ikke at en stor del af de kvindelige lønmodtagere er ansat på deltid, i midlertidige stillinger og generelt i de dårligst betalte jobs. Kilde: Eurostat.

Europas kvinder arbejder mere – i de dårlige jobs

Trods fine målsætninger, erklæringer og handlingsprogrammer er der stadig langt til ligestilling på arbejdsmarkedet.

skridt. Det hænger sammen med at kvinderne især har fået arbejde i de brancher hvor lønnen er lav – de samme brancher som i forvejen er domineret af kvinder. Flere kvinder i beskæftigelse har altså ikke ændret på det kønsopdelte arbejdsmarked. Her er ingen positiv udvikling, i nogle lande er det endda blevet mere opdelt.

Det ligner sig selv

Det kønsopdelte arbejdsmarked kan ligestillingskonsulent i LO, Jette Lykke Jensen, nikke genkendende til:

»Det ligner sig selv,« siger hun med henvisning til den seneste store forskningsrapport* om det kønsopdelte arbejdsmarked i Danmark.

»Kvinderne har deres, og mændene har deres. Kvinderne dominerer i det offentlige, typisk inden for omsorgsfag, mens du næsten kun finder mænd i håndværksfagene. Der er nogle fag som skifter køn, for eksempel bliver arbejdet som præst mere kvindedomineret, ligesom læger og jurister, men det samlede billede er at arbejdsmarkedet ikke ser ud til blive mere kønsblandet.«

For at det skal ske, kræves en indsats på mange niveauer, påpeger Jette Lykke Jensen.

»Det handler meget om de unges uddannelsesvalg og den måde vi serverer uddannelserne på. Kønsneutral vejledning og visitering til uddannelserne spiller en stor rolle.«

Måske kan mangel på arbejdskraft også være med til at bryde mønsteret, mener hun, og nævner som eksempel indsatsen for at rekruttere mænd til omsorgssektoren.

Mange i deltidsjob

Årsrapporten viser også at de europæiske kvinder langt oftere er ansat i deltidsjob (32,9 procent) end mænd (7,7 procent). Det gælder ikke mindst nogle af de lande hvor kvindernes beskæftigelse ligger i top. Således står Holland i en kategori helt for sig selv. Her er hele 75 procent af kvinderne ansat på deltid.

I Tyskland, Sverige, Østrig, Belgien og Storbritannien arbejdede over 40 procent af kvinderne på deltid. I Danmark var det 36,5 procent.

»Kvinderne er kommet ud, nu er vores store udfordring at få mændene ind i familierne,« siger Jette Lykke Jensen, ligestillingskonsulent i LO.

I mange europæiske lande har fagbevægelsen i de senere år været på gaden for at protestere mod dårlige jobs: deltidsarbejde, løsarbejde, midlertidige ansættelser, vikararbejde og lignende. Og tallene dokumenterer at der er tale om et fænomen af voksende omfang. I 2007 var der i EU som helhed en større andel, både af mænd og kvinder, som arbejdede på deltid, end for fem år siden. Det samme gælder ansatte på midlertidige kontrakter.

Familie og arbejde

Kommissionens årsrapport sætter også fokus på sammenhængen mellem familieliv og arbejdsliv. Det fremgår nemlig at kvinder med småbørn falder ud af arbejdsmarkedet når de har småbørn. Mere overraskende er måske at mænd med småbørn er bedre repræsenteret på arbejdsmarkedet end mænd uden småbørn.

På den baggrund kommer rapporten med en række anbefalinger om flere og bedre servicetilbud som kan lette sammenhængen mellem familie- og arbejdsliv. Det gælder f.eks. børnepasningsordninger og transportmuligheder.

En del af dette er også at bekæmpe stereotype kønsopfattelser og at få såvel mænd som kvinder til at tage ansvar for de huslige opgaver.

Efter Jette Lykke Jensens opfattelse er det også en problemstilling der gælder i Danmark.

»I forhold til mange andre lande har vi jo en helt anden velfærdsmodel, og kvinder kunne ikke have den erhvervsfrekvens hvis ikke det offentlige havde overtaget mange af de opgaver der tidligere lå i familien.«

»Kvinderne er kommet ud, nu er vores store udfordring at få mændene ind i familierne. Derfor har vi et stort ønske om at få øremærket noget af barselsorloven til fædre. Det er ikke nok, at de kan tage en del af orloven. Der er en kultur om at det gør mænd ikke, og derfor skal de have deres egne rettigheder for at der kan komme skred i det. Her er vi voldsomt bagefter vores nordiske naboer,« siger hun. ♦

* Helle Holt m.fl.: Det kønsopdelte arbejdsmarked. Socialforskningsinstituttet 2006.

Fra ord til handling ...

Stor forskel på hvor langt de forskellige lande er nået med at indarbejde et ligestillingsperspektiv i al deres lovgivning.

STATUS I EU. Der skal lægges et ligestillingsperspektiv ind på alle områder. Al lovgivning skal ske med det for øje.

Sådan har beskeden lydt fra EU til alle medlemslandene i snart ti år. Men kun en tredjedel af landene har lagt en plan for hvordan de kan nå dette mål. Der er altså stor forskel på den politiske vilje i skriftlige erklæringer – og hvad der bliver gjort i praksis.

Sådan lyder opsummeringen fra svenskeren Gunilla Sterner, leder af et projekt om ligestillingspolitik i EU's medlemslande. Rapporten blev færdiggjort i januar 2007.

Kun planer i seks lande

Rapportens fokus er på gender mainstreaming som en strategi til at nå

målene for ligestilling. Det vil sige at i stedet for at komme udefra med et krav om ligestilling, så skal ligestilling blive "mainstream" – en naturlig og integreret del i alle aktiviteter. Det skal være et perspektiv som alle de "normale" beslutningstagere har i deres daglige arbejde. Rapporten forsøger at afdække hvordan medlemslandene har levet op til dette på regeringsniveau, hvilke redskaber og metoder de bruger, og hvilke erfaringer de har.

Østrig, Danmark, Estland, Finland Tyskland og Sverige fremhæves som (de eneste) lande der har udarbejdet egentlige planer for hvordan målene nås og evalueres, og hvordan beslutningstagere kan blive bevidste om deres ansvar for at integrere kønsaspektet i deres daglige arbejde. Belgien og Cypern var på vej med planer.

Kurser og uddannelse

Trods fraværet af planer er der sat mange forskellige initiativer i gang.

Bortset fra Polen, Holland og Portugal er der i alle lande tilbudt kurser om mainstreaming for ansatte og politiske ledere i regeringskontorer og offentlige myndigheder. Sverige og Estland fremhæves som forbilleder på dette område.

Alle lande har udfyldt et spørgeskema om deres indsats. Uddannelse og kurser bliver fremhævet som et af de vigtigste elementer for at realisere strategien. De er nødvendige for at gøre de ansatte i regeringskontorerne bevidste om ligestilling og sikre medarbejderne et minimum af viden.

Et andet vigtigt redskab er adgang til kønsopdelte statistikker. Data fra statistikker er nødvendige for at kunne lave kvalificerede analyser om kønsbestemte forskelle.

Et tredje afgørende element er at den politiske vilje bliver tydeligt markeret på højeste niveau, og at der bliver efterspurgte resultater af indsatsen.

Love skal kønstestes

Den mest brugte metode til at gennemføre mainstreaming er at foretage en kønsmæssig vurdering af lovforslag, handlingsprogrammer og budgetter.

Det vil sige at undersøge om der er forskel på hvordan henholdsvis mænd og kvinder får gavn af et bestemt forslag. I alt 17 lande bruger kønsbestemt konsekvensvurdering af lovforslag, eller laver andre former for analyser af kønsbestemte forskelle.

Det er meget forskelligt hvor meget tid og hvor mange ressourcer landene bruger på at gennemføre ligestilling. Kun halvdelen af landene har afsat særlige ressourcer til mainstreaming. Der er ofte tale om midlertidige ansættelser hvilket gør indsatsen mere sårbar. Der er også

store forskelle på hvilke strukturer der er etableret i og mellem ministerierne. En tredjedel af landene har slet ingen særlig struktur til at gennemføre mainstreaming.

Stadig første fase

Kun fem lande har evalueret eller er ved at evaluere deres arbejde med køns-mainstreaming. Rapporten ser det som et udtryk for at indsatsen for mainstreaming stadig befinder sig i sin første fase, og at der derfor endnu ikke er høstet så mange erfaringer.

Rapporten indeholder detaljerede beskrivelser af situationen i Finland, Litauen, Portugal og Sverige. Afslutningsvis er der en række forslag til en forstærket indsats. ♦

Læs hele rapporten Gender Mainstreaming in the EU Member States:
<http://www.sweden.gov.se/sb/d/8600/a/75096>

Nedslående resultat for ligestilling

I syv år har offentlige myndigheder skullet gennemføre ligestilling i alle deres aktiviteter. Resultatet er nedslående, mener ligestillingsforsker Karen Sjørup.

KRITIK.

Ligestillingsloven fra 2000 foreskriver at offentlige myndigheder skal integrere ligestilling i al politik og planlægning. Men effekten har været

til at overskue. Det er meget få embedsfolk der har påtaget sig et særligt ansvar for denne politik, ligesom de konkrete aktiviteter er blevet dråber i havet.

Det mener lektor og ligestillingsforsker Karen Sjørup fra Roskilde Universitetscenter.

Overskriften for den officielle ligestillingspolitik er køns-mainstreaming – det vil sige at integrere et perspektiv om ligestilling på alle områder. Men strategien har gjort ligestilling til et meget administrativt anliggende, mener hun.

»Det har afkoblet laget af græsrodder og ildsjæle. Samtidig med at der er fordele ved en professionalisering, så er det et tilbageskridt for dynamikken at kvindebevægelser og NGO'er ikke er så meget til stede. Man er tilbøjelig til at være langsommere og mere ufokuseret, siger Karen Sjørup.

Store forskelle

»I nogle ministerier gør man meget,« siger hun og nævner fødevarer- og beskæftigelsesministeriet, »men mange ministerier gør intet.«

»I andre lande er det den samme historie. Det går meget langsomt, og det er svært at få top-down-processen til at fungere. Toppen vil ikke investere sin prestige. I praksis bliver indsatsen for ligestilling ikke betragtet som hovedstrøm, men som en sidestrøm. Det bliver en rutinemæssig afkrydsning i nogle skemaer i stedet for en aktiv indsats. Man har brugt meget tid på at udarbejde værktøjskasser, og så sker der ikke mere.

Hvad mener du man skal gøre?

»Det er nødvendigt – og det ligger

også i den nye plan – at hvert ministerområde selv sætter sine målsætninger, og at disse er anerkendt på højeste niveau. Hvis ikke der er konkrete målsætninger, er det for nemt at køre indsatsen ud på et sidespor. Man er nødt til at prioritere hvad der er vigtigt og bruge realistiske metoder. Man kan opnå meget med strategien hvis bare de der skal gøre det, ved hvad de skal.«

Love vurderes ikke-relevante

En vigtig del af indsatsen er at vurdere alle lovforslag ud fra et ligestillingsperspektiv. Men i folketingssamlingen 2006-2007 var det kun et ministerium, nemlig Beskæftigelsesministeriet, der konsekvent gennemførte denne vurdering af sine lovforslag.

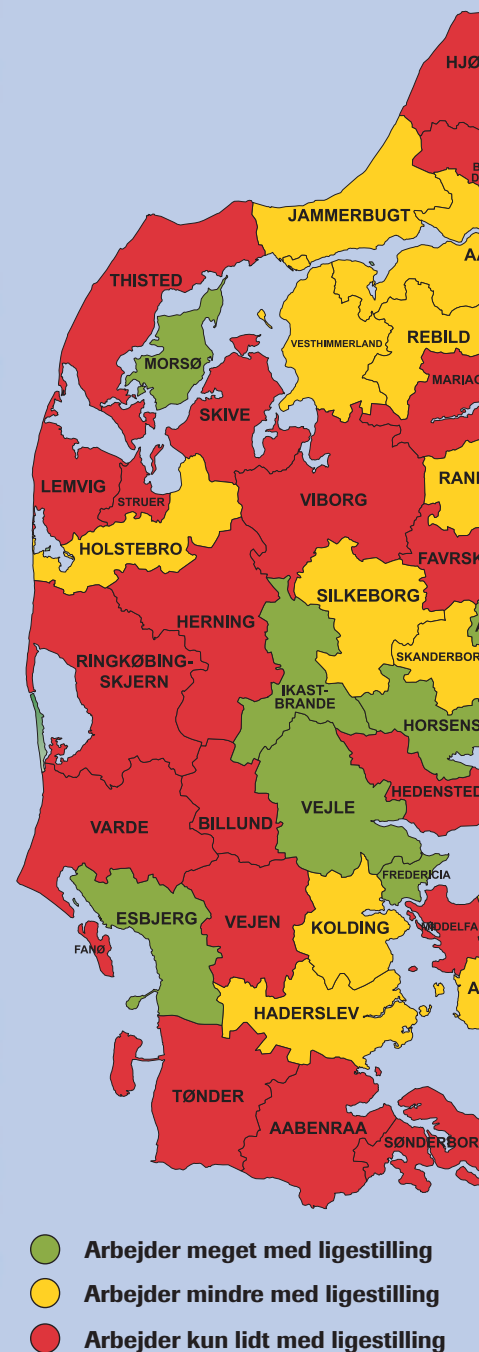
Ministerierne er kun forpligtet til at foretage en konsekvensvurdering hvis de mener at det er relevant. Det er efter Karen Sjørups opfattelse en forkert udmøntning af ligestillingsloven, ligesom hun finder det symptomatisk at forpligtelsen til at vurdere de ligestillingsmæssige konsekvenser kun er kommet ind som et punkt under »øvrige hensyn« i ministeriernes lovgivningsguide.

Kommunalreformen skandaløs

Kommunalreformen er et af de helt store lovkomplekser i de senere år. Men trods sine vidtrækkende konsekvenser har man ikke integreret ligestillingshensyn i udformningen af loven. Det finder Karen Sjørup skandaløst.

»Det har medført et tilbageslag i arbejdsmarkedspolitikken. Den nye organisering af arbejdsformidlingen betyder at indsatsen fra ligestillingskonsulenterne i AF-systemet er blevet mere begrænset,« siger hun.

Karen Sjørup ser dog også eksempler på initiativer der peger i den rigtige retning og fremhæver Århus som en af de kommuner der er kommet langt med en plan for ligestilling hvor der er god sammenhæng mellem de forskellige elementer. ♦

Ministerier er ikke "flyveklare" endnu

Alle ministerierne skal lave femårsplaner for at få ligestilling på dagsordenen overalt.

LIGESTILLING I STAT OG KOMMUNER.

Paragraf 4 i Ligestillingsloven fra 2000 pålægger alle offentlige myndigheder at arbejde for ligestilling og indarbejde ligestilling i al planlægning og forvaltning. Dermed er strategien om kønsmainstreaming blevet officiel dansk politik.

Ifølge loven skal kommuner, regioner

og de statslige organisationer hvert andet år udarbejde en redegørelse for deres indsats. Indsatsen bedømmes efter en pointskala som giver en grøn, gul eller rød karakter afhængig af hvor god indsatsen er, blandt andet i forhold til kønsmainstreaming – det vil sige at indtænke et ligestillingsperspektiv i alle aktiviteter.

Den seneste redegørelse er udgivet i januar 2008 og kan læses på <http://www.ligestillingidanmark.dk/>.

5-årsplaner i regeringskontorerne

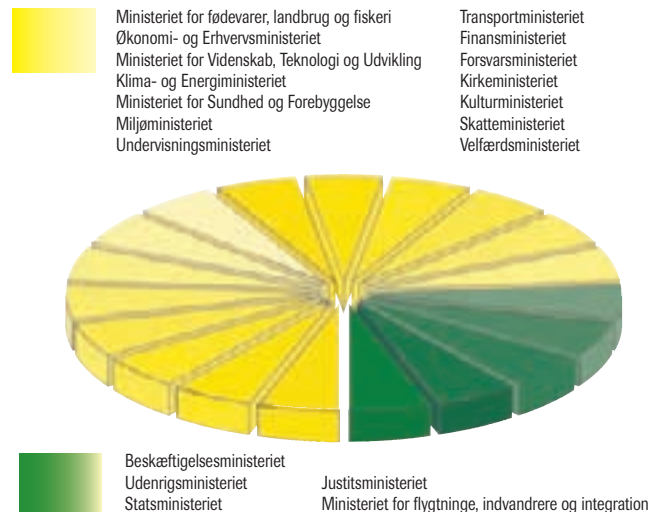
Det tværministerielle kønsmainstreamingprojekt startede i marts 2001. En styregruppe med repræsentanter fra samtlige ministerier blev nedsat, og en handlingsplan 2002-2006 blev vedtaget.

I efteråret 2006 blev handlingsplanen evalueret af Rambøll Management som konkluderede: »[Det tværministerielle kønsmainstreamingprojekt] har sat kønsmainstreaming på dagsordenen, og det har samtidig udviklet metoder og redskaber, som har været afgørende for, at mange af ministerierne er kommet i gang med at implementere strategien.«

Mere differentiering

Rapporten konkluderer samtidig at de færreste ministerier er "flyveklare", og at det fortsat vil være nødvendigt med bistand fra et tværministerielt projekt og fra Ligestillingsafdelingen. En anden central konklusion i evalueringen er at det tværministerielle samarbejde bør bevæge sig fra projektform til reel implementering og sikre forankring i ministerierne, ligesom der er behov for højere grad af ledelsesmæssig forankring. Evalueringen anbefaler at det kommende arbejde med kønsmainstreaming i højere grad skal tilpasses forudsætningerne i de enkelte ministerier. Den nye handlingsplan gælder perioden 2007-2011 og har fokus på implementering, for-

Kun fem ministerier (de grønne) vurderes i den seneste redegørelse at arbejde meget med ligestilling. Resten arbejder kun lidt.

KODEORDET. *Det helt store ord i ligestillingspolitikken har i de sidste 10 år været det svære ord "gender mainstreaming". Hvad betyder det, og hvad er konsekvensen?*

»Det betyder at ligestilling lige som miljø skal tænkes ind i alle nye love og i alle dele af samfundet, lige fra statsbudgettet til svømmehallens indretning. Ud fra den tanke at så længe mænd og kvinder lever forskellige liv, har det meste af lovgivningen forskellig betydning for mænd og kvinder. På en måde er det opfyldelse af alle mål for kvindebevægelsen.«

»Men forskningen er meget uenig om hvad det så bliver til i praksis. Min mening er at ordet på en måde er tomt – ligesom ordet ligestilling. Hvad skal der ske, skal kvinderne tilpasses de eksisterende strukturer, eller kan begrebet bruges til grundlæggende samfundsforandringer? Strategien passer alt for godt ind i den herskende management politik, og bliver dermed nemt tandløs og ufarlig.«

Velfærdsstaten er for kvinder

»I EU's Lissabon-strategi om at blive

verdens førende økonomi inden år 2010 er der et mål om at flere kvinder skal ud på arbejdsmarkedet. Det har også været en del af kvindebevægelsens mål. I Skandinavien ved vi dog godt at der skal meget mere til end blot økonomisk politik. Det kræver blandt andet sammenhæng mellem arbejdsliv og familieliv, adgang til børnepasning og barselsorlov – også til mænd. Altså er en udbygget velfærdsstat utrolig vigtig for kvinder og ligestilling.«

»Dette er i konflikt med den neoliberale tankegang om privatisering, udlicitering og markedsføring, som ligger i EU's tankegang. Selvfølgelig skal man være kritisk over for den offentlige sektor. Men en ideologi om at privat er godt, mens offentligt er dårligt, er problematisk ud fra et ligestillingsperspektiv.«

»Tag for eksempel offentlig transport. Det er et faktum at kvinder bruger mere offentlig transport, mens mænd kører mere privat. Således har en nedprioritering af offentlig transport også et køns-perspektiv.«

»Det er ikke til gavn for ligestillingen at flytte beslutninger fra staten til markedet. Markedet diskriminerer, ikke mindst

mod dem der har børn. Derfor behøves demokratisk kontrol med markedet. Med andre ord er det ikke igennem markedet, men igennem demokratiet at kvinder får mere magt.«

Mere debat i Sverige

Du er dansker og professor i Sverige med speciale i kønsforskning. Hvilke forskelle og ligheder er der mellem Danmark og Sverige?

»Udgangspunktet for en sammenligning mellem Danmark og Sverige er at de nordiske lande ligner hinanden utroligt meget. Netop derfor er forskellene iøjnefaldende.«

»I Sverige er der mere kul på debatten om kvinder, ligestilling og feminisme, mens Danmark er karakteriseret ved at der ikke sker ret meget.«

»Jeg har blandt andet analyseret de åbningstaler, som regeringerne i Danmark og Sverige holder hvert år, når parlamentet åbner efter sommerferien. Det er jo regeringernes programerklæringer. I Sverige fylder ligestilling og reformer på området flere sider, mens det er helt borte i de tilsvarende danske erklæringer. Eneste undtagelse er Poul Nyrup

MARKEDET SKABER IKKE LIGESTILLING

»Det er igennem demokratiet, ikke markedet, at ligestilling kan fremmes. Derfor er den fremherskende økonomiske politik i EU og i de fleste medlemsstater problematisk for ligestillingen,« siger Drude Dahlerup, Nordens eneste professor i statskundskab med speciale i kønsforskning.

Rasmussen som havde ligestilling med i sin første tale i 1993.«

Ligestilling som "dansk værdi"

»I Sverige er udgangspunktet i udpræget grad at det er nogle grundlæggende mønstre i samfundet, som skaber ulighed mellem kønnene, mens holdningen i Danmark i udpræget grad er at ligestilling stort set er opnået, og at kun gamle fordomme eventuelt er tilbage. Det er en bekvem opfattelse fordi man så ikke behøver at gøre ret meget. Men hvorfor er 85 procent af landets professorer så stadig mænd, hvorfor er kvinder så ringe repræsenteret i erhvervslivets ledelser, hvorfor er der stadig uligeløn og seksualiseret vold mod kvinder?«

»Hertil kommer at både partierne Venstre og Dansk Folkeparti som har været henholdsvis passive og stemt imod stort set al lovgivning om ligestilling, bruger opfattelsen af den opnåede ligestilling som en særlig dansk værdi indvandrerne skal leve op til.«

»Det forbavser mine svenske studenter. For de fleste danske kvinder der bliver slået ihjel i jalousidramaer, bliver slået ihjel af blonde blåøjede danske mænd.

Og på den anden side er der også indvandrerfamilier med stor ligestilling.«

Kvindelobby blev svækket

Men hvorfor er der egentlig den store forskel mellem debatten i Danmark og Sverige?

»Jeg tror det skyldes udviklingen af fokus i den politiske debat op igennem 1990'erne i de to lande. I Sverige lavede man en stor "Kvindemagtudredning", som slog fast med syvtommersøm at der ikke er ligestilling i Sverige, mens der i Danmark ikke er lavet tilsvarende undersøgelser.«

»I Folketinget var der i 1980'erne meget mere debat om ligestilling, mens indvandringsspørgsmålet bliver så dominerende i 1990'erne at det tager al opmærksomheden fra andre punkter.«

»Vi kan heller ikke komme uden om at spørgsmålet om EU også har splittet kvindebevægelsen alvorligt. Som lobbygruppe blev kvindebevægelsen i Danmark svækket af folkeafstemningerne om EU fordi vi var og er dybt uenige om ja eller nej til EU's udvikling.« ♦

Drude Dahlerup, f. 1945, professor i statskundskab ved Stockholms Universitet, med speciale i kønsforskning. Aarhus Universitet 1974-83. 1981-82 Radcliffe College på Harvard University. 1983-85 projekt for Nordisk Ministerråd om kvinderepræsentation i politik. 1985-89 leder af det nordiske BRYT-projekt, der skulle udvikle og teste metoder til nedbrydning af arbejdsmarkedets kønsopdeling. Efter det danske nej til Maastricht-traktaten i 1992 var hun med til at stifte JuniBevægelsen, hvor hun var talsperson frem til 2005. (kilde: Dansk Kvindebiografisk Leksikon)

Øjet i det høje

Gud ville helst have været fuldgyldigt medlem af EU med en plads øverst i traktaterne. Det blev han ikke. Til gengæld får hans organisationer en traktatfæstet plads ved sidebordet, hvis Lissabon-traktaten vedtages. En plads hvorfra der lobbies om blandt andet kvinder, ligestilling og abort.

RELIGIONSKAMP. Med fremtrædende bannerførere i f.eks. det 6. største medlemsland Polen og den tyske kansler Angela Merkel har stærke kræfter lobbyet for at der i de nye traktater skulle være en udtrykkelig henvisning til at EU hviler på kristne værdier.

Det lykkedes ikke.

Blandt andet et stort land som Frankrig sagde blankt "non", med henvisning til at man i Frankrig har skarp adskillelse mellem stat og kirke.

Alligevel lykkedes dele af kampagnen. For første gang får kirker og religiøse organisationer en officiel anerkendt plads i Unionens systemer hvis Lissabon-traktaten vedtages. Det er nemlig lykkedes at få indføjet at Unionen forpligtes til at indgå i en "regelmæssig dialog" med disse organisationer (se citat nederst på denne side).

Mange vil dog nok mene at Gud allerede optræder som det ekstra 28. medlemsland. Det er velkendt at Vatikanet spiller en meget aktiv lobbyist-rolle i EU's lovgivningsmaskine.

Vatikanet ind ad bagdøren

Vatikanet har sin egen ambassadør ved EU, en såkaldt Nuntius. Men det er de katolske biskoppers organisation, COMECE, som varetager Vatikanets interesser inden for EU's lovgivning.

COMECE har deres store lobbykontor kun få hundrede meter fra Kommissionens hovedkvarter. Sådan har det været siden 1980.

Lissabon-traktatens artikel 17.3 TEUF:

„Unionen opretholder en åben, gennemsigtig og regelmæssig dialog med disse kirker og organisationer i anerkendelse af deres identitet og specifikke bidrag.“

Studehandel om forkvinden

Anna Záborská – katolsk abortmodstander og i spidsen for EU-parlamentets kvindeudvalg.

ANNA ZÁBORSKÁ

fra Slovakiet har siden valget i 2004 været forkvinde for EU-Parlamentets "Udvalg for kvinders rettigheder og ligestilling", eller i daglig tale blot kvindeudvalget. Det blev hun under store protester fra hjemlandets kvindebevægelse, der slet ikke mente at hun gik ind for at fremme lige-

stilling. Og også i EU-Parlamentet protesterede mange imod at den meget konservative og troende slovakiske katolik skulle være formand for kvinde- og ligestillingsudvalget.

Alligevel blev Záborská formand – i kraft af en studehandel mellem den kristeligt-konservative gruppe og socialdemokraterne, som til sammen sidder på 504 af de 785 pladser i EU-Parlamentet. De to store grupper aftaler fordelingen af poster i EU-Parlamentet, og som et led i den pakke udpegede den kristeligt-konservative gruppe formanden for kvindeudvalget.

Medlemmer af kvindeudvalget protesterede og fik afstemningen udsat i en uge, men den socialdemokratiske gruppe endte med at acceptere Záborská ved at undlade at stemme.

Záborská førte i valgkampen kampagne for at fremme "familieværdierne" i EU på bekostning af de alt for liberale strømninger, som hun mente også var fremherskende i hendes egen gruppe. Den i år 60-årige læge har været medlem af parlamentet i Slovakiet siden 1999, har udtalt at homoseksualitet er en sygdom og at lærere ikke bør være homoseksuelle, og er kendt som stærk modstander af f.eks. abort.

I et interview med det slovakiske magasin Markiza, blev hun i maj 2003 blandt andet stillet spørgsmålet:

Er du enig i et abortforbud selv i tilfælde af voldtægt, hvis kvinden blev voldtaget af hendes egen far eller bror?

Hertil svarede Záborská blandt andet: »Sådanne tilfælde er meget sjældne, aborter som følge af voldtægter er kun omkring 1 pct. af det samlede antal aborter... En kvinde som bliver gravid efter en voldelig hændelse må døje med et traume. Hvis hun skal have abort, vil hun få endnu ét – hun afslutter et barns liv – chokket over at dræbe hendes eget barn er ofte større end det hun led ved voldtægten.« ♦

Tyskeren Joseph Ratzinger er en meget konservativ pave.

Det nye er at Europa er blevet et ganske andet siden da.

Den nye pave er tysker og hører til den mindst reformvenlige fløj af den katolske kirke. Her er ingen slinger i valsen i kampen imod for eksempel skilsmisse, prævention, abort, kvindelige præster og homoseksuelle. Hvor den gamle pave var polak og havde sin største politiske interesse i de tidligere kommunistiske lande i Østeuropa, har den nye pave efter jerntæppets fald, sin politiske hovedinteresse i EU's fremtidige udvikling.

Katolicismen er størst

Med udvidelsen fra 15 til 28 medlemslande er netop katolicismen også blevet Unionens absolut største religion.

Samtidig er netop værdierne blevet et centralt element med EU's nye traktat. Dels i form af henvisninger til, hvilke værdier EU skal hvile på, men også i

form af et juridisk bindende Charter om grundlæggende rettigheder.

I Charteret står for eksempel omtalt at Unionen efter Lissabon-traktatens vedtagelse skal garantere at "Ethvert menneske har ret til livet". Charteret garanterer også retten til ægteskab. Men hvad betyder det i forhold til skilsmisse- og abort-lovgivningen, og hvem skal fortolke det?

Der bliver med andre ord rigeligt med værdikampe og slagsmål om konkret EU-lovgivning om kvinder og ligestilling i de kommende år.

Hos COMECE glæder man sig over at det er lykkedes at komme ind i EU's nye traktat, og ser det som et udtryk for at man nu i EU, ligesom i USA, anerkender at politik og religion ikke er to adskilte størrelser, men at de i fremtiden skal gå hånd i hånd.

Vesteuropæiske feminister græmmer sig derimod, og føler de skal starte helt forfra med de diskussioner om køn og ligestilling, som de troede var et overstået kapitel allerede i 1970'erne. ♦

Abort i EU

Abortmodstandere i Europa er i offensiven. De er ikke så stærke og velorganiserede som i USA, men de kan trække på støtte fra Paven og den katolske kirke og hente argumentation i bekymringerne om de lave fødselstal i Europa. Flere af de nye medlemslande i EU har en meget restriktiv lovgivning. Retten til abort er blevet et kontroversielt tema i flere europæiske lande.

Tilladt efter ønske i de første 12 uger af graviditeten eller senere: Belgien, Bulgarien, Danmark, Estland, Frankrig, Grækenland, Holland, Italien, Letland, Litauen, Portugal (10 uger), Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Sverige, Tjekkiet, Tyskland, Ungarn, Østrig.

Tilladt af økonomiske, sociale eller helbredsæssige årsager: Finland, Storbritannien, Luxembourg

Tilladt ved fare for kvindens helbred, ved voldtægt eller defekt foster: Polen, Cypern, Spanien – i de to sidstnævnte lande udsteder læger dog ofte en attest som tillader abort.

Kun tilladt for at redde kvindens liv: Irland

Forbudt: Malta

Dårligt nyt for polske kvinder

POLEN. Det skortede ikke på valglofter fra Borgerplatformen, sejrherren i det polske parlamentsvalg sidste år. Først og fremmest lovede Donald Tusk og hans parti lavere skatter, bedre vilkår for erhvervslivet og hurtig økonomisk vækst. Der var ingen særlige valglofter til kvinderne, men alligevel stemte mange kvinder på Donald Tusks parti. Eller rettere: De stemte ikke så meget på Tusk, men snarere imod de forhadte Kaczyński-tvillinger.*

Resultatet er at Polen nu – ifølge Magdalena Sroda, feminist og tidligere ombudsmand for ligestilling, regeres af det »mest kvindefjendske og feminist-

hadske parti som stillede op til valget – som er kendetegnet af en total mangel på fornemmelse for ligestillingsproblemer, selv blandt sine kvindelige medlemmer (...) De vil gøre alt i deres magt for ikke at blive mistænkt for feminisme.«

Færre kvinder i regering og parlament

I den nye regering spiller kvinderne en meget mindre rolle end i den tidligere regering. Der er også færre kvinder i parlamentet (i begge kamre). Ifølge Julia Pitera, en af de ledende kræfter i Borgerplatformen er der »intet mærkeligt i at mænd står i spidsen for de vigtigste ministerier, fordi de er bedre egnede til sådanne poster« Årsagen er, mener hun, »forskellen mellem mænd og kvinders hjerne«.

I parlamentets underhus sidder kvinder på 93 af 460 mandater (19,7 procent). Det er 5 procent mindre end før sidste valg. Situationen i overhuset er den samme – ud af 100 pladser er der kun 9 kvinder (halvt så mange som før sidste valg). Af Borgerplatformens 209 parlamentsmedlemmer er der kun 46 kvinder. Årsagen kan være at kun få kvinder stod øverst på Borgerplatformens kandidatlister, kun 5 kvinder i spidsen for 41 lister.

Kvindeudvalget nedlagt

Kvindegrupper har bedt den nye premierminister udnævne en ombudsmand for ligestilling og om et møde for at diskutere kvinders rettigheder. I stedet fremsatte Borgerplatformen på et af de første møder i det nyvalgte parlament et forslag om at nedlægge udvalget for familie- og kvindespørgsmål. Ifølge partiet var der ikke plads nok i parlamentet til udvalget. Som forventet er resultatet (eftersom Borgerplatformen, med sit støtteparti, har flertal i parlamentet) at udvalget er blevet nedlagt.

Kvindebevægelsen venter fortsat på svar fra premierministeren om genoprettelse af en ombudsmand for ligestilling. Med forskellige betegnelser eksisterede denne institution indtil 2005. Under Kaczyński-regeringen var der en afdeling for ligestilling under arbejdsministeriet. I den nye regering er der ingenting.

Det er usikkert om der nogensinde vil blive afholdt et møde om sagen. Ifølge Stefan Niesio Bowski, politisk ordfører og

**Premierministeren har ikke tid til
»nonsens og fiktive problemer«.
Det var svaret til polske kvindegrupper
som vil have genoprettet
ombudsmands-institutionen
for kvinders rettigheder.**

en af Platformens vigtigste ledere, har »premierministeren ikke tid til nonsens og fiktive problemer«.

Den 7-8. februar arrangerede 140 kvindeorganisationer et møde i Warszawa hvor alle politiske partier var inviteret sammen med repræsentanter for præsidenten og premierministeren. Præsidenten sendte en repræsentant, og der deltog fremtrædende ledere fra det socialdemokratiske parti og fra Lov og Ordenpartiet. Derimod udeblev den regerende Borgerplatform – uden så meget som at sende en hilsen.

Håber på hjælp fra EU

I starten af januar 2008 sendte polske kvindegrupper et brev til forkvinden for EU-Parlaments kvindeudvalg, Anna Záborská. I brevet beder de om at hun bruger EU-Parlamentets autoritet til at tvinge den polske regering at implementere EU's ligestillingslovgivning, »eftersom alle muligheder for handling på nationalt plan er opbrugt.«

Abort er fortsat illegalt i Polen, og Borgerplatformen vil med sikkerhed ikke ændre på dette.

Umiddelbart før den blev godkendt, deltog den kommende regering i en katolsk messe – et klart signal til offentligheden og til kirken om at den katolske kirke fortsat vil være en vigtig partner for den nye regering.

Borgerplatformens valgslogan var "For et bedre liv – for alle!" Vi får se, om det virkelig betød for alle. ♦

* Før valget den 21. oktober 2007 var Jaros Baw Kaczyński fra Lov og Ordenpartiet premierminister. Hans tvillingebror Lech Aleksander Kaczyński er fortsat Polens præsident.

Malgorzata Tarasiewicz

Malgorzata Tarasiewicz har siden 2004 været leder af Network of East-West Women (<http://www.neww.org>) som formidler viden om forholdene for kvinder i Central- og Østeuropa. Fra 1989-91 var hun koordinator for kvindesektionen i fagforbundet Solidarnosc og i 1990-95 forkvinde for den polske afdeling af Amnesty International.

Marija Ausrine Pavilioniene fra den socialdemokratiske gruppe i Sejmen.

Abortmodstandere vejrer morgenluft

Et snævert flertal i det litauiske parlament godkendte kriminalisering af abort ved førstebehandlingen i december. Konservative og religiøse kræfter truer med at gøre lovforslaget til tema i valgkampen.

LITAUEN. En kriminalisering af abort er på dagsordenen når Sejmen – det litauiske parlament – indleder sin forårs-session den 10. marts. Loven blev med tre stemmers flertal godkendt ved førstebehandling lige før jul. Forslaget har vakt bestyrtelse og har skabt hidsig debat i medierne. Ganske vist blev forslaget vedtaget på et møde hvor de fleste parlamentsmedlemmer var taget på juleferie, men hverken den politiske opposition eller kvindegrupper i landet vil udelukke at loven kan blive vedtaget.

»Denne lov sætter os tilbage til middelalderen. Den krænker kvindens ret til at bestemme over sin egen krop, hvornår og hvor mange børn hun vil have,« siger Marija Ausrine Pavilioniene fra den socialdemokratiske gruppe i Sejmen.

Tema i valgkampen

Pavilioniene frygter at det forestående parlamentsvalg til oktober kan få en uheldig indflydelse når Sejmen skal tage stilling til lovforslaget.

»Diskussionen er i fuld gang, der har været diskussioner i tv og radio, og de fleste kvinder er modstandere af forslaget. Men vi er et katolsk land med traditionelle familieværdier, og kirkens holdning vil spille en rolle når politikerne skal tænke på deres genvalg til oktober. Jeg håber ikke at valgkampen vil påvirke dette spørgsmål,« siger hun til NOTAT.

Esmeralda Kuliesyte fra den litauiske organisation for familieplanlægning og seksualvejledning er aktiv i kampagnen mod forslaget. Hun fortæller at religiøse og konservative kræfter fører sig aggressivt frem.

»Forslagsstillerne har truet med at de vil gå ud i valgkredsene og til menighederne og fortælle hvem der stemmer imod loven. Selv nogle kvindegrupper støtter den nye lov, og den 13. januar (litauisk mindedag: årsdagen for sovjetiske troppers angreb på tv-stationen i Vilnius i 1991, 13 dræbte, red.) blandede ærkebiskoppen sig i diskussionen da han på et møde i parlamentet sagde at her i landet skal vi respektere livet før fødslen,« siger Esmeralda Kuliesyte.

Skrappere end i Polen

Hvis forslaget vedtages, vil abort blive forbudt i næsten alle tilfælde. Der er kun to undtagelser, nemlig når graviditeten indebærer risiko for kvindens liv, og i tilfælde af voldtægt. Dermed er forslaget endnu skrappere end i Polen, hvor der også gælder en undtagelse hvis fosteret er skadet.

Ophavsmanden bag forslaget er Valdemar Tomaszewski fra det polske mindretal i Litauen. Det er tredje gang han fremsætter forslaget. I 2005 afviste parlamentets juridiske afdeling forslaget, bl.a. med henvisning til kvinders ret til selvbestemmelse og at det var udtryk for religiøs diskrimination. Forslaget skal nu diskuteres i parlamentets sundheds-, menneskerettigheds- og retsudvalg, samt i børne- og familiekommisionen. Derefter bliver det fremlagt i parlamentet.

Hvis det vedtages, bliver Litauen det fjerde land i EU som kriminaliserer abort. De tre andre er Polen, Irland og Malta.

Ændret mentalitet

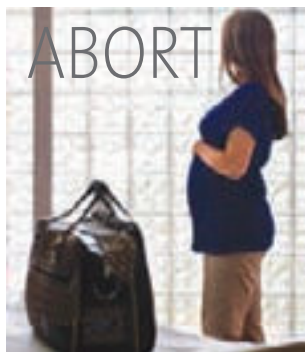
Ifølge Marija Ausrine Pavilioniene er forslaget et udtryk for en ændret mentalitet i Litauen. »Traditionelle, ikke-europæiske værdier, som homofobi og accept af udnyttelsen af kvinder, er kommet tilbage,« siger hun og ser dette som et negativt tilbageslag i modsætning til Litauens medlemskab af EU, NATO og Schengen-samarbejdet – og bestræbelserne på at komme med i eurosamarbejdet.

»I parlamentet snakker man nu mere om familieværdier – det betyder værn om ægteskabet og diskrimination af enlige. Der er kommet mere had og intolerance, også i medierne. Overfald på homoseksuelle er et af de konkrete udtryk for dette,« siger hun og konkluderer: »Vi er tilbage i den provinsielle way of life.«

Selv skal Pavilioniene snart stå skoleret i den parlamentariske kommission for procedurer og etiske spørgsmål. Det skyldes at hun i forbindelse med et forslag om seksualundervisning i skolerne konstaterede at udtalelser fra visse medlemmer af parlamentet afslørede at de var uvidende om videnskabelige resultater vedrørende reproduktion. ♦

Ingen tegn på udenlandsk interesse

Siden nytår tilbyder svenske hospitaler abort til kvinder som ikke er bosatte i Sverige, eller er svenske statsborger. Foreløbig er der ingen tegn på abortturisme.

SVERIGE. »Vi har faktisk ikke haft noget tilfælde endnu. Der er vist nogen eller nogle som har gjort nogle foreløbige henvendelser på telefon, det er alt jeg kender til,« siger Gunilla Bodelsson, chef for kvindeklinikken på UMAS (Universitetshospitalet i Malmö). Pia Landgren som arbejder i Region Skånes centralforvaltning i Kristianstad, bekræfter det billede:

»Nu har jeg vist fået fire henvendelser fra pressen, men der er endnu ingen signaler fra hospitalerne på, at der skulle være problemer,« siger hun.

En grund til at spørgsmålet kan stilles er at »aborturisme» er historisk kendt i Sverige; selv om trafikken den gang gik den anden vej.

I starten af 1960'erne blev der arrangeret charterrejser fra Sverige til Polen, som den gang havde en liberal abortpolitik til forskel fra Sverige. I følge organisationen RFSU (Riksförbundet För Sexuell Upplysning) fik cirka 2000 svenske kvinder abort i Polen hvert år.

»Lidt spørgende»

Der er dog ingen tegn på et omvendt rejsemønster nu når Sverige og Polen igen har forskellig abortlovgivning, men med de modsatte fortegn.

Selv om abort i princippet nu er fri for tilrejsende til Sverige så kan der sættes spørgsmålstegn ved de økonomiske omkostninger.

Sammenlignet med en illegal abort i Polen kan selve rejsen og andre omkostninger i Sverige være et dyrere alternativ.

De svenske myndigheder er heller ikke helt afklarede på i hvilket omfang polske kvinder vil kunne få hospitalsudgifter refunderet i Polen.

»Med hensyn til Polen er vi lidt spørgende. Hvis de kommer til Sverige med et sygesikringskort så er de dækket for udgifterne, men det vi ikke ved, er hvordan de polske myndigheder kommer til at reagere overfor henvendelser om erstatning fra Försäkringskassan (den svenske Sikringsstyrelse). Det er noget som kan give et problem,« siger Pia Landgren på Region Skåne.

Foreløbig er det kun et teoretisk problem.

Modstanderparti bag lovændring

Lovændringen i Sverige var under forberedelse af den tidligere socialdemokratiske regering men blev vedtaget under den nye borgerlige regering hvor den ansvarlige socialminister Göran Hägglund kommer fra partiet Kristdemokraterna.

Partiet som tidligere hed KDS (Kristen Demokratisk Samling) har i mange år haft abortmodstand højt oppe på sin dagsorden.

Men Göran Hägglund motiverede lovændringen fra den 1. januar med et ønske om at reducere illegale og usikre aborter generelt, og ikke kun i Sverige.

Der er efter halvanden måned ingen tegn på at det er blevet tilfældet. I følge den svenske Socialstyrelse som fører statistik over aborter, vil lovens eventuelle konsekvenser tidligst kunne gøres op ved halvårsskiftet. ♦

Ny lov bruges mindre end forventet

Kun halvt så mange aborter som forudset. Det er status efter et halvt år med fri abort i Portugal.

PORTUGAL. Ved udgangen af december 2007 var der registreret 6.000 legale aborter i Portugal. Før den nye abortlov trådte i kraft 15. juli sidste år havde sundhedsmyndighederne ellers forudset omkring 20.000 aborter om året. Ud fra en sammenligning med andre EU-lande regnede man derfor med mellem 10.000 og 12.000 aborter på et halvt år.

Formanden for den nationale sundhedskommission for svangerskab og nyfødte, Jorge Branco, kalder tallene opmuntrende og tilføjer at langt de fleste blev gennemført som medicinske aborter og ikke kirurgiske – med andre ord blev de gennemført tidligt i svangerskabet. I Danmark er der flest kirurgiske aborter.

Den nye lov fungerer tilsyneladende uden større problemer. To tredjedele af aborterne er gennemført på offentlige hospitaler. Tre private klinikker er autoriseret til at foretage aborter.

Folkeafstemning

Den nye abortlov blev vedtaget i april 2007 efter en folkeafstemning i februar. I folkeafstemningen sagde næsten 60 procent ja til at give kvinden ret til abort indtil den 10. uge i graviditeten. Men stemmedeltagelsen var kun på 43,6 procent og dermed lavere end de nødvendige 50 procent for at gøre resultatet bindende.

Alligevel besluttede den socialdemo-

kratiske regering under José Socrates at bruge sit parlamentariske flertal til at få vedtaget den nye lov. Tidligere var abort kun tilladt i tilfælde af voldtægt, defekt foster eller hvis kvindens liv var i fare.

Katolsk modstand

Modstanden mod lovændringen kom især fra den indflydelsesrige katolske kirke som argumenterede for at regeringen hellere skulle gøre noget for at øge fødselstallet end at slække på forbuddet mod abort. En enkelt præst truede med at udstøde katolikker af kirken hvis de stemte for den nye lov, og biskoppen af Braga sammenlignede abort med henrettelsen af Saddam Hussein. Over 90 procent af portugiserne ser sig selv som katolikker.

Portugiserne havde allerede en gang tidligere stemt om fri abort. Det var i 1998 hvor et snævert flertal stemte for at bevare den restriktive lovgivning. Næsten 7 ud af 10 vælgere blev hjemme, så heller ikke dengang var resultatet bindende.

Socialdemokraterne skiftede holdning

Den største forskel på afstemningen i 1998 og 2007 var et skifte i holdningen hos det socialdemokratiske parti. Selv om partiet ikke kom med en officiel anbefaling, så gik de fleste medlemmer aktivt ind i kampagnen for et ja til fri abort

– herunder premierminister Socrates. I parlamentet var det kun det konservative folkeparti som direkte tog afstand fra forslaget. Desuden var mange flere kampagnegrupper aktive i 2007. En række retssager mod kvinder som havde foretaget abort, medvirkede også til en udbredt sympati i befolkningen for kvinderne og for en reform.

Før den nye lov hævdede tilhængere af fri abort at op mod 10.000 kvinder hvert år kom under lægebehandling efter komplikationer efter illegale aborter, flere af dem med døden til følge. Der var også mange portugisiske kvinder som rejste til Spanien for at få foretaget abort.

Gratis kondomer

Samtidig bliver adgangen til gratis prævention nu nemmere i Portugal. Det er allerede muligt at få gratis kondomer på sundhedscentre over hele landet. Hidtil er de imidlertid kun blevet udleveret i begrænset antal og kun efter konsultation. Nu bliver ordningen ændret, så alle kan få gratis kondomer – uden begrænsninger og uden begrundelse.

Hvad angår seksualundervisning i skolerne er der dog meget tilbage at ønske. Emnet skal ifølge loven integreres i alle fag, men sidste år konkluderede en arbejdsgruppe at det ikke fungerer i praksis. ♦

Færre aborter på verdensplan

Især i lande med fri abort er antallet på vej ned. Det viser den første globale oversigt siden 1995. Den største ændring er sket i Østeuropa.

GLOBAL TENDENS. Antallet af provokerede aborter faldt på globalt plan fra næsten 46 millioner til under 42 millioner mellem 1995 og 2003. Faldet var mest markant i Østeuropa, hvilket falder sammen med et stærkt stigende brug af prævention i dette område. Det fremgår af rapporten »Induced Abortion: Rates and Trends Worldwide« fra Guttmacher Institute og Verdenssundhedsorganisationen WHO. Rapporten blev offentliggjort 13. oktober 2007 i lægetidsskriftet The Lancet.

For hver 1.000 kvinder i alderen 15-44 år skønner man – i 2003 – at 29 kvinder har haft en abort, mens abortkvotienten i 1995 kun var 35.

Faldet har været mest markant i Østeuropa hvilket i denne sammenhæng også omfatter Rusland og andre lande som tidligere var en del af Sovjetunionen, men ikke de baltiske lande. Samlet faldt antallet af aborter pr. 1.000 kvinder mere (fra 39 til 26) i de udviklede lande hvor abort som hovedregel er lovlig og sikker, end i udviklingslandene hvor indgrebet ofte sker illegalt og under usikre forhold (fra 34 til 29). Bemærkelsesværdigt er det at abortkvotienten i det store og hele var den samme i udviklede og udviklingslande – 26 og 29 – selv om abort i vid udstrækning er illegal i udviklingslandene. De sundhedsmæssige konsekvenser er imidlertid meget forskellige, eftersom abort generelt er sikker i de lande hvor det er tilladt, og for det meste usikker i de lande hvor det er forbudt.

Lavest i Vesteuropa

Den laveste abortkvotient i verden er i Vesteuropa (12 pr. 1.000 kvinder i alderen 15-44 år) hvor tilbud og brug af prævention er udbredt, og hvor der generelt er nem adgang til sikker abort. Vesteuropa omfatter her Tyskland, Østrig, Belgien, Holland, Luxembourg, Frankrig og Schweiz. I Nordeuropa lå kvotienten på 17. Det omfatter de skandinaviske og de baltiske lande, samt Irland og Storbritannien.

I Danmark fik 12,2 kvinder ud af 1.000 mellem 15 og 49 år abort i Danmark i 2006. Tallet er generelt faldende, men hos de unge mellem 15 og 24 år er antallet vokset.

Højest i Østeuropa

Den største ændring er sket i Østeuropa – hvor abort stort set er tilladt og sikker. Her er der sket et dramatisk fald: Fra 90 aborter pr. 1.000 kvinder i 1995 til 44 i 2003. Denne udvikling er gået hånd i hånd med at prævention er blevet meget mere udbredt. I Sovjettiden var familieplanlægning karakteriseret af en begrænset adgang til prævention, kombineret med fri adgang til abort uden store økonomiske omkostninger. Siden da har internationale donorer og regeringsprogrammer resulteret i mere oplysning om og bedre adgang til prævention.

Trods det kraftige fald ligger Østeuropa stadig i toppen af abortstatistikken sammenlignet med andre regioner. Et udtryk for dette er at der var flere aborter end nyfødte i 2003 (105 aborter for hver 100 nyfødte). På verdensplan var der 31 aborter for hver 100 nyfødte.

Prævention redder liv

Rapporten har især fokus på de sundhedsmæssige konsekvenser af usikre aborter, det vil sige aborter som enten udføres af ukvalificerede personer og/eller under forhold der ikke lever op til en minimal sundhedsstandard.

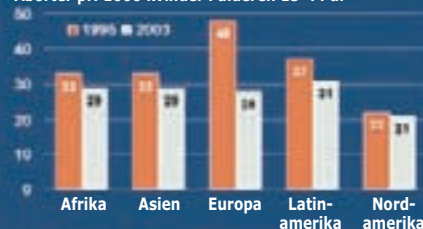
»Næsten halvdelen af alle provokerede aborter er usikre og udgør en alvorlig risiko for kvindens liv og sundhedstilstand. Hvert år dør omkring 70.000 kvinder på grund af usikre aborter, og yderligere fem millioner får varige eller midlertidige lidelser,« konstaterer doktor Paul F.A. Van Look, direktør for WHO's afdeling for reproduktiv sundhed og forskning. Hans konklusion er:

»Vi må imødegå det uløste behov for prævention hvis vi skal se et yderligere fald i abortkvotienten, særligt i de afrikanske lande syd for Sahara hvor brugen af prævention er lille og dødeligheden på grund af usikker abort er høj, sammenlignet med andre regioner.« ♦

Kilde: <http://www.guttmacher.org/media/nr/2007/10/11/index.html>

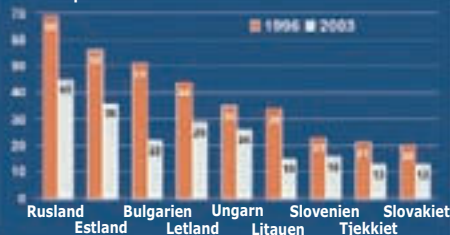
Abortkvotienten er faldet dramatisk i Europa

Aborter pr. 1000 kvinder i alderen 15-44 år

Faldet er først og fremmest sket i Østeuropa og det tidligere Sovjetunionen

Aborter pr. 1000 kvinder i alderen 15-44 år

Ingen særskilt støtte til kvindelige iværksættere

Den norske regering har netop præsenteret en handlingsplan for kvindelige iværksættere, men allerede inden præsentationen blev et af elementerne taget ud af hensyn til EU's regler.

NORGE. Det var meningen, at 40 procent af midlerne til fremme af oprettelse af nye virksomheder skulle være øremærket til kvindelige iværksættere. Ordningen skulle træde i kraft straks og vare til 2013.

Men Norge er medlem af EØS og dermed af EU's indre marked. Det betyder, at ESA (European Surveillance Agency, Det Europæiske Overvågningsagentur), skal holde øje med, at Norge ikke vedtager love, som strider mod det indre marked.

Og i sagen om støtteprogrammet NyVekst modtog den norske regering et brev fra ESA, hvori det blev forlangt at ordningen med at give kvinderne en fortrinsstilling ved ansøgninger udgik.

»Gamle mænd«

Sagen har vakt harme blandt EU-modstandere og -kritikere. En leder i Nationen som er den førende EU-kritiske avis i Norge, opfordrer den norske regering til ikke at underkaste sig »de gamle mænd i ESA« i denne sag.

Men også Grete Berget, tidligere socialdemokratisk ligestillingsminister og nuværende generalsekretær i den norske Europabevægelse, er rigtig ked af det. Hun mener dog at der må være en udvej og henviser til en landbrugsstøtteordning i Sverige som skal hjælpe kvinderne frem.

Kvindelige professorer

Det er ikke første gang at den norske regering har problemer med EU-reglerne for positiv særbehandling af kvinder.

I januar 2003 bestemte EFTA-domstolen, at Oslo universitet ikke måtte øremærke stillinger med henblik på at få flere kvindelige professorer.

Norge er ikke medlem af EU, men på grund af sit EFTA-medlemskab er landet i en vis udstrækning bundet af reglerne for EU's indre marked. Og her er den fri konkurrence et af de grundlæggende principper.

Derfor forbød EFTA-domstolen universitetets planer om at reservere en håndfuld professorstillinger for kvinder.

Baggrunden var, at kun 13 procent af universitetets professorer var kvinder. Derfor havde universitetet øremærket otte stillinger til kvinder og havde planer om yderligere tre.

Prøver igen

Universiteterne i både Oslo og Bergen har imidlertid taget spørgsmålet op igen og mener nu at have en god sag. Det ser nemlig ud til at man gerne må øremærke stillinger for kvinder, efter at EU's rammedirektiv for ligebehandling er ændret ved at FN's kvindekonvention er blevet inkorporeret i lovgivningen. Det åbner for, at man kan opslå stillinger specifikt for kvinder for at forbedre balancen blandt videnskabeligt ansatte.

Ordningen skal imidlertid være midlertidig og skal bortfalde når målene på området er opnået.

I dag er andelen af kvindelige professorer ved Oslo universitet 21 procent, og målet er 35 procent. Der er 37 procent kvindelige førsteamanuenser, og målet er 50 procent. Begge mål skal nås inden 2009. ♦

KØNSKVOTERING

ER KONTROVERSIEL

EU's Domstol har haft vekslende praksis i fortolkningen af positiv særbehandling

KVOTER. Er kønskvotering tilladt for EU's medlemslande som et redskab for at fremme ligestilling?

»Både ja og nej. Det er ikke generelt forbudt, men beror på en konkret vurdering,« siger ekspert i EU-ret, juraprofessor Ruth Nielsen fra Copenhagen Business School.

EU-lovgivningen giver ikke et entydigt svar. Den nuværende traktat siger i artikel 141, stk. 4: »For at sikre fuld ligestilling mellem mænd og kvinder i praksis på arbejdsmarkedet er princippet om ligebehandling ikke til hinder for, at de enkelte medlemsstater opretholder eller vedtager foranstaltninger, der tager sigte på at indføre specifikke fordele, der har til formål at gøre det lettere for det underrepræsenterede køn at udøve en erhvervsaktivitet eller at forebygge eller opveje ulemper i den erhvervs-mæssige karriere.«

Hvilke foranstaltninger der mere præcist lægges op til, kan man lede efter i de forskellige direktiver om ligestilling, ligebehandling og bekæmpelse af diskrimination. Men det bliver man ikke meget kloge af. »Bløde« særforanstaltninger, som for eksempel at man i annoncer særligt opfordrer bestemte grupper til at søge et job, er uproblematisk. Derimod har der været flere kontroverser når det gælder »hårde« tiltag som kvoteordninger.

Gråzone

Uenighederne er i nogle tilfælde afgjort ved EU's Domstol, men afgørelserne efterlader fortsat tolkningen i en gråzone.

»Der er en praksis hvor man i nogle sager har vurderet at det var i orden,

men i andre sager har man sagt at det ikke var tilladt,« siger Ruth Nielsen.

Hun understreger at EU-reglerne under ingen omstændigheder kan forpligte et medlemsland til kønskvotering. Spørgsmålet er udelukkende om de tillader det.

Kan man for eksempel beslutte at x antal stillinger på Københavns Universitet skal besættes af kvinder?

»Det er noget Videnskabsministeriet skal afgøre, men jeg kan ikke forestille mig at det er noget den nuværende regering vil støtte.«

Men vil det være foreneligt med EU-retten?

»Det kommer an på hvordan man konkret ville gøre det,« siger Ruth Nielsen. Hun ser ikke en klar tendens til at Domstolen gennem årene har trukket tolkningen om kønskvotering i en bestemt retning. Ser man på praksis i de enkelte lande, går det op og ned, men det er mere et udtryk for en ændret politisk magtbalance, i hvert fald i Danmark, mener hun.

Bl.a. øremærkning af stillinger for at rekruttere flere kvindelige professorer på universiteterne i Norge og Sverige er blevet stoppet af EU-domstolen, med henvisning til at ordningerne diskriminerer mandlige ansøgere.

Skal være »rimelig«

Professor Marc de Vos fra Gent Universitet opstiller i en pjeces med titlen "Putting Equality into Practice – What role for positive action" (2007), tre afgørende kriterier for at kønskvotering er forenelig med EU-retten:

For det første at den kønsmæssige

ulighed som kønskvoteringen skal rette op på, kan dokumenteres. For det andet at det foreslåede tiltag vil virke, og for det tredje skal der være tale om et rimeligt tiltag, set i forhold til de personer som ikke nyder godt af særordningen. Han bemærker at især det sidste kriterium synes at spille en rolle for Domstolens seneste afgørelser.

De seneste direktiver om ligebehandling har ikke yderligere præciseret grænserne for kønskvotering, skriver han. En vigtig ting er dog at formuleringen i det oprindelige direktiv fra 1976 om »lige muligheder« er blevet ændret til at handle om "lige muligheder i praksis".

Den formulering bruges både i beskæftigelsesdirektivet fra 2000, i det reviderede ligebehandlingsdirektiv fra 2002 og det reviderede ligestillingsdirektiv fra 2006. Men det vil ikke nødvendigvis betyde større rum for positiv særbehandling, tilføjer han med henvisning til afgørelsen i Abrahamsson-sagen. ♦

Modstridende domme

Kalanke-dommen (1995): Nej. Bystyret i Bremen handlede i strid med ligebehandlingsdirektivet ved at favorisere en kvindelig ansøger til et job.

Marschall-dommen (1997): Ja. Delstatsregeringen i Nordrhein-Westfalen måtte gerne favorisere en kvindelig ansøger i forhold til en mand (med samme kvalifikationer).

Abrahamsson-dommen (2000): Nej. Göteborg Universitet måtte ikke automatisk give en kvindelig ansøger forrang til en stilling, blot fordi kvinder er underrepræsenteret. Svensk lov blev dermed underkendt.

Lommers-dommen (2002): Ja. Det hollandske landbrugsministerium måtte gerne forbeholde sine børnepasningspladser for kvinder.

Siden sidst

Der sker hele tiden nyt i forhold til de emner vi skriver om i NOTAT. Her fortæller vi kort om nogle af de seneste initiativer og beslutninger.

Folketingsflertal vil bevare konfliktretten

VAXHOLM-DOMMEN.

Et flertal i Folketinget (S+DF+SF+Enhedslisten) kræver en eller anden form for garanti for den danske arbejdsmarkedsmodel – inden Danmark ratificerer Lissabon-traktaten.

Det viste sig da Folketingets Europaudvalg holdt åbent samråd med beskæftigelsesminister Claus Hjort Frederiksen (V) om to afgørelser ved EU's domstol: Vaxholm-sagen og Viking-sagen.

Afgørelserne underkendte den danske påstand at EU ikke har beføjelser til at blande sig i konfliktretten. Vaxholm-dommen stiller også spørgsmål ved den danske aftalemodel.

Claus Hjort Frederiksen sagde at et særligt udvalg nu skal studere Vaxholm-dommens konsekvenser, men:

»Vi vil bevare den danske model så uforandret som muligt. Jeg kan kun beklage at vi er havnet i denne her situation.«

Åben for fortolkning

Analysearbejdet skal være afsluttet til sommer. Det var Europa-udvalgets formand Svend Auken (S) ikke tilfreds med.

»Uanset eventuelle danske lovændringer, er det absolut nødvendigt at vi hurtigt får afklaret EF-domstolens indflydelse på vores arbejdsmarkedsmodel. Mulighederne for en sådan afklaring er langt større før, end efter, vi har ratificeret Lissabon-traktaten,« sagde han.

En stram fortolkning af denne udmelding er at et flertal i Folketinget tager Lissabon-traktaten som gidsel. I Sverige har det EU-kritiske Vänsterparti stillet et tilsvarende krav for Sveriges vedkommende.

En lidt mindre stram fortolkning er at de fire partier med i alt 97 mandater prøver at få udvirket en eller anden form for udtalelse om respekt for den danske model fra Kommissionen og/eller fra EU's stats- og regeringschefer, f.eks. på det kommende EU-topmøde den 13-14. marts.

Underskriftsindsamling

Kravet om en garanti for konfliktretten for at godkende Lissabon-traktaten er også tema for en underskriftsindsamling blandt faglige tillidsfolk. Indsamlingen kører indtil den 25. marts. (www.fingrenevaek.dk)

Læs mere om Vaxholm-dommen og reaktionerne på denne i NOTAT om konkurrence på løn og job, februar 2008, eller i artikelarkivet på www.notat.dk. Søg på ordet »Vaxholm«.

EU trækker i land med bio-etanol

KLIMAPOLITIK. For et år siden vedtog EU at 6,75 procent af brændstoffet i biler skulle være bioetanol, og at andelen skulle stige til 10 procent i 2020. Det skete med den begrundelse at det ville nedsætte udslippet af CO2.

Kravet mødte fra starten kritik. Modstanderne påpegede at det ville få uheldige følger for regnskove og for forsyningen med fødevarer, hvis man skulle bruge palmeolie eller majs til brug i biler. Og at bruge halm eller træ til at lave bioetanol ville give en dårligere udnyttelse end at brænde det i kraftværker.

I januar i år meddelte også EU's eget videnskabelige institut, Joint Research Center, at det er mere end tvivlsomt om bioetanol vil nedsætte udslippet af CO2. Det fik EU's miljøkommissær, Stavros Dima, til at erklære at

det var vigtigere at tage miljøhensyn end at nå målet med de 10 procent bioetanol.

Kan erstattes af elbiler

Kommissionen har derfor meddelt at de enkelte lande kan slippe for at bruge bioetanol, hvis de i stedet forøger bestanden af elbiler tilsvarende.

Elbiler vil kunne spare CO2, fordi de har en virkningsgrad der er dobbelt så høj som almindelige biler.

Og lader man bilernes batterier op med el fra vindmøller, vil der slet ikke være noget udslip af CO2.

Denne løsning er velegnet for Danmark, fordi møllerne i mange situationer producerer mere el end der er brug for.

Det eneste problem er at batteriernes ydeevne endnu er for lille. Men man forventer at problemet hurtigt vil blive løst. Batteriernes ydeevne fordobles i øjeblikket for hver gang der går fem år.

Læs mere om emnet i NOTAT om klimakrisen, juli 2007, eller i artikelarkivet på www.notat.dk. Søg på ordet »etanol« eller »klima«.

Frankrig dominerer EU-styrke i Tchad

UDENRIGSPOLITIK. Et mislykket oprørsforsøg mod præsident Idriss Déby i Tchad har nu ført til at der opstilles en EU-styrke i landets østlige del – på grænsen til Sudan og det hårdt ramte område Darfur.

Styrken vil, når den er færdig opstillet, være på cirka 4.000 mand, hvor

halvdelen vil være franske. Irland og Polen stiller hver med 400 soldater, Sverige med 200 og Rumænien med 150. Derudover kommer mindre enheder fra Østrig, Spanien, Portugal, Holland, Belgien og Slovenien. Derimod har England og Tyskland sagt blankt nej til at deltage.

Hvad gør man ved oprørerne?

Styrkens officielle mål vil være at beskytte de mange flygtninge der fra Darfur-området er kommet ind i Tchad. Det er da også baggrunden for at FN's Sikkerhedsråd har anbefalet aktionen. Situationen kan dog hurtigt blive speget. For blandt de mange flygtninge vil der utvivlsomt være oprørssoldater fra Darfur som vil søge sikkerhed i nabolandet. Hvad gør man ved dem?

Samtidig kan EU-styrken ikke undgå at være en styrkelse for præsident Déby som selv efter afrikanske forhold er en usædvanlig afskyelig diktator. Han har ansvaret for at Tchad sammen med Bangladesh anses for det mest korrupte land i verden.

Står Sudan bag?

Men støtter man ikke Déby, risikerer man at støtte Sudan. Den sudanesiske regering er rasende over at oprørerne i Darfur får store mængder våben fra Tchad, og mange mener at den står bag oprøret mod Déby.

En joker i spillet er olien i det sydlige Tchad. Den yder i øjeblikket cirka 10 millioner tons olie om året eller nogenlunde det samme som olien i Danmark. Men da udvindingen først begyndte i 2002, kan det tænkes at der vil blive fundet mere.

Indtægterne fra olien har dog ikke gavnet landets 10 millioner indbyggere der er nogle af de fattigste i verden. Pengene er gået til at købe våben og til at sikre støtte blandt Débys stammefæller der holder ham ved magten.

Læs mere om EU's udenrigs- og militærpolitik i NOTAT om EU som ny supermagt, juni 2007, eller i artikelarkivet på www.notat.dk. Søg for eksempel på ordet »militær«.

Næste nummer: Lobbyisme

Lobbyisternes magt

Bruxelles er ved at blive lobbyismens hovedstad. Med 15.000 betalte lobbyister kan byen nu konkurrere med Washington. Men hvor stor betydning har de egentlig for beslutningerne i EU, og er det et problem? Nogle mener lobbyisterne udfører et vigtigt informationsarbejde der kvalificerer lovgivningen, andre at erhvervslivets lobbyister udøver et urimeligt pres der giver dem et uacceptabelt fortrin. NOTAT ser på argumenterne.

Åbenhed på retur

Det vakte jubel blandt mange da kommissær Siim Kallas i 2005 varslede et forslag om større åbenhed om Kommissionens samarbejde med lobbyister. Men som tiden er gået, er Kallas' åbenhedsforslag blevet en del mindre åbent. Oprindeligt ville Kommissæren gøre registrering af lobbyister obligatorisk. Den slags har han dropet. Vi kigger på årsagerne og gør status på åbenheden.

Klimalobbyisterne

Ingen stor politisk sag går lobbyisternes næse forbi, og en af tidens store sager er klimapolitik. På dette område spiller erhvervslivet på alle strenge for at påvirke beslutningstagerne, ofte med held. Vi ser på bilindustrien og energiindustriens lobbyister og vurderer deres mål og midler.

Svar på quiz:

1-b, 2-b, 3-a, 4-c, 5-a, 6-a, 7-b, 8-c, 9-a, 10-b

Test din viden

Svarene kan du finde i artiklerne inde i bladet, eller se de rigtige svar på side 31.

1. Hvilket punkt er ikke med i EU's køreplan for ligestilling 2006-2010?		
a) forene arbejdsliv og privatliv	b) højere løn i servicejobs	c) udryddelse af kønsbestemt vold
2. Hvornår fik danske kvinder stemmeret?		
a) 1849	b) 1915	c) 1932
3. EU's mål er at få flere kvinder ud på arbejdsmarkedet. Hvor mange?		
a) 60 procent	b) 70 procent	c) 80 procent
4. Hvad hedder formanden for EU-Parlamentets kvindeudvalg?		
a) Ludmila Jablonska	b) Helena Pinto	c) Anna Zaborska
5. På hvilket punkt er EU utilfreds med Danmarks indsats for ligestilling?		
a) uafhængigt institut eksisterer ikke	b) uretfærdig barselsordning	c) dårlige pasningstilbud
6. Hvad hedder Polens premierminister efter valget i 2007?		
a) Donald Tusk	b) Ronald Fusk	c) Arnold Lusk
7. Hvornår blev EU's ligelønsdirektiv vedtaget?		
a) 1960	b) 1975	c) 1985
8. I hvilket af disse lande er abort ikke tilladt?		
a) Ungarn	b) Belgien	c) Malta
9. I hvilket land blev abort tilladt efter en folkeafstemning i 2007?		
a) Portugal	b) Spanien	c) Italien
10. EU-regler forhindrer Norge i at øremærke støtte til kvindelige		
a) forskere	b) iværksættere	c) atleter

